

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

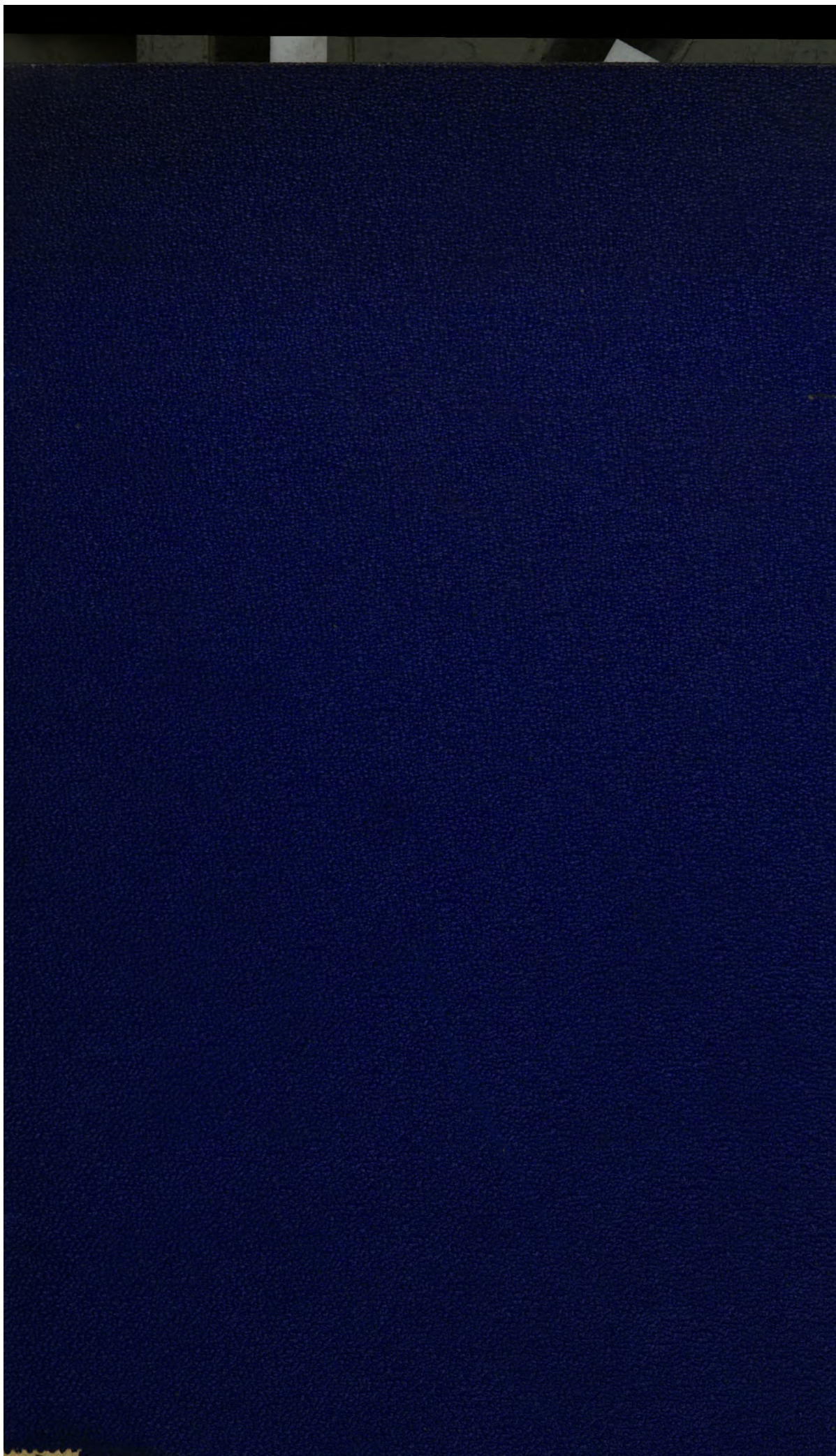
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

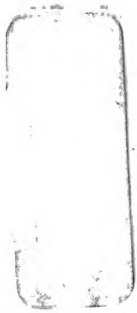
For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

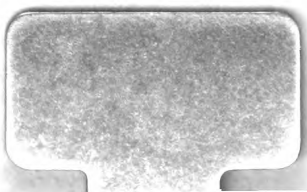

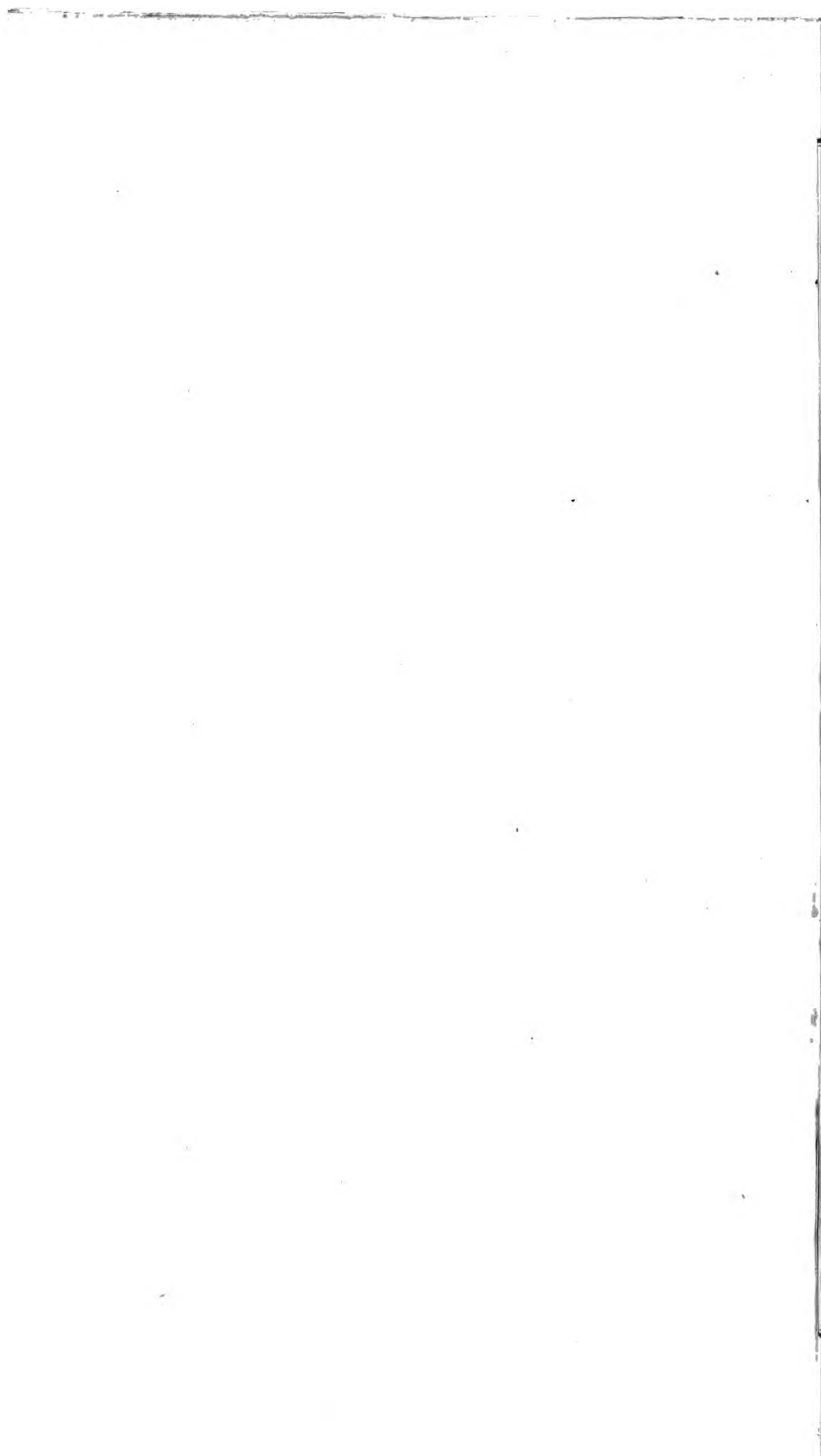
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Malay d. 37

HANDLEIDING

TOT DE KENNIS VAN

'T BATAVIASCH MALEISCH

DOOR

Dr. J. D. HOMAN,

in leven Ambtenaar ter Algemeene Secretarie te Batavia.

UITGEGEVEN DOOR

H. N. VAN DER TUUK.

ZALT-BOMMEL,
JOH. NOMAN & ZOON.
1868.

A A N D E N L E Z E R.

Met de mail van 4 Januari l.l. ontving ik van den Heer Cohen Stuart de volgende bijdrage tot de kennis van 't Bataviasch Maleisch als een vervolg op die, welke bij den uitgever dezes in het einde van het pas afgelopen jaar is verschenen. In dit gedeelte van Homan's arbeid waren de woorden niet genommerd. Ik heb daarom ieder der hier behandelde woorden van een nommer voorzien, en achter die, welke reeds vroeger door hem verklaard zijn, het getal geplaatst, waaronder men ze terugvinden kan. Homan scheen onder het schrijven van deze verzameling vergeten te hebben, dat menig woord reeds vroeger door hem was opgegeven. Hij heeft althans verzuimd, er naar te verwijzen ¹, en mij daardoor genoopt een lijst te geven, die den lezer in staat stelt al de in beide bijdragen voorkomende woorden op te zoeken. Om die lijst ook bruikbaar te maken voor hen, die tegen het Arabische schrift opzien, heb ik daarin de volgorde van ons alfabet gevolgd. Verder heb ik er de woorden ook in opgenomen, die Friederich in Rigg's *Sunda*

¹ Sommige verwijzingen van Homan naar het Maleisch of Javaansch heb ik weggelaten; zoo b.v. die naar *koelai* (in Pijnappel's Woordenboek) bij *këkolé* (419), die naar het Jav. *kèlèk* (*oksel*) bij *kèlèk* (421), enz. Ik geloof, dat Homan zelf ze, bij voortgezette studie, zoude geschrapt hebben.

Dictionary als Bataviasch opgeeft. Uit eigen voorraad heb ik slechts die medegedeeld, welke de bestaande Woordenboeken kunnen verbeteren, of wel belangrijk genoeg zijn, om een plaats te verdienen ¹. De lezer ontvangt hier dus een verzameling Bataviasch-Maleische woorden, die hem niet alleen als handleiding kan dienen, maar ook, hoop ik, zal aansporen het goede werk, waarin Homan door den dood is blijven steken, voort te zetten en te verbeteren. Het wordt hoog tijd, dat het Bataviasch-Maleisch in zijn geheel bekend wordt. Niet alleen wordt het „*under the very nose*” van de Regering gesproken, maar het opent ons ook de oogen omtrent de waarde van de handboekjes, die ieder, die naar Java gaat, zich zoo gretig aanschaft, omdat hij meent, dat zij hem bekend zullen maken met het Maleisch, zooals het op Java gesproken wordt, maar die, even als de door de Regering bekroonde leesboeken, een taal bevatten, die nergens te huis behoort. De vervaardigers hebben er namelijk woorden in opgenomen, die ontleend zijn aan de Woordenboeken, die het Maleisch van het schiereiland trachten bekend te maken, zonder eerst te onderzoeken, of zij op Java verstaan worden. Zoo b.v. vind ik in een „Noodzakelijk Handwoordenboek der Nederduitsche en Maleische taal,” dat onder die soort van werken verreweg het beste is, achter *knie: loetut* (lees: *loetoel*), dat niet op Java in zwang is, in plaats van *dëngkoel*, dat men te Batavia, zoowel als elders op Java, gebruikt, en ook Javaansch is. Zoo ook achter *navel: poesat* in plaats van *poesër*, dat ook Javaansch is, terwijl *slijm er thaam* (Arabisch!) in plaats van *rèak* heet. Waar een enkel woord voor een begrip aanwezig is, behelpt de schrijver zich met een omschrijving, zooals b.v. bij *aardbeving*, dat bij hem *gojang tanah* is, en niet *linoe* (Batavia) of *lindoe* (Jav., elders op Java); zoo ook *moewat kintjang* (stuwen goederen) in pl. v. *më-madëtin (padët)*, *daging gigi* (tandvleesch) in pl. v. *isit*. Ook de uitspraak laat zeer veel te wenschen over; b. v. *djompol (duim)* in pl. v. *djëmpòl* (Jav., ook te Batavia in gebruik), *kangan (reikhalzen)* in pl. v. *kangën*

¹ Andere dan Bataviasch-Maleische woorden heb ik niet ter sprake gebracht, want het zoude mij te veel tijd gekost hebben, zulke woorden b.v. als *gillok* (Crawfurd bij Pijnappel) in pl. v. *gëloek* (vgl. Jav. *gënoek*) op te geven.

(ditto), *lantjip* (*puntig*) in pl. v. *lantjip* (ditto), *soempej* (*dwig*) in pl. v. *soempé* (zie hier achter), *sanggoerdî* (*stijgbeugel*) in pl. v. *sanggaoe-dî* (Jav. *sanggawêdî*), *gandjil* (*stutten*) in pl. v. *gandjël*, *oelid* (*taai*) in pl. v. *oelêd* enz. En toch leefde de schrijver het grootste gedeelte van zijn leven op Java! Van andere diergelijke handboekjes zal ik korthedshalve niet reppen. Die liet mocht betwijfelen, dat zij onbruikbaar zijn, raad ik aan, ieder daarin door hem aangetroffen woord op de plaats zelve met een inlander na te gaan, en hij zal zien, dat die werkjes alles behalve praktisch zijn, en als vruchten beschouwd moeten worden van een onnoozel geloof aan het in druk bestaande. Maar ook uit een wetenschappelijk oogpunt — schrik niet lezer! — verdient het Bataviasch-Maleisch bekend te worden, want we hebben de voorlichting noodig van de talen, die het naast aan het Javaansch staan, om eenmaal het kawi te kunnen ontraadselen ¹, want juist het Malajische, niet het Indische, bestanddeel van die taal is het moeilijkste, te meer daar het hedendaagsche Javaansch door zijn wormstekig karakter zoo weinig licht verspreidt, dat een officiëel orakel heeft durven beweren, dat het niet de dochter is van het kawi ². Onze nationale roem is met de kennis van het kawi gemoeid, en het zoude onze eeuwige schande zijn, zoo wij de schoone taak, het toeganke-lijk te maken, aan vreemdelingen overlieten. Haast zoude ons „een Hagenaar, die over Zwol zijn brieven krijgt,” voor geweest zijn, zoo het werk van von Humboldt niet, gelukkigerwijze, ten eenemale onbruikbaar was, en wel omdat hij zich te veel in wijsgeerige bespiegelingen verdiepte, en zijn feiten haalde uit door vreemdelingen opgestelde stukken, zooals onder anderen uit bijbelvertalingen, die godvruchtige verkrachtingen van de taal. — Maar ik vergeet, dat ik dit in 't land schrijf, waarin de droogstoppels tieren, en dus niet rekenen mag op eenige belangstelling in het Bataviasch Maleisch, uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwd; immers alles

¹ Een voorbeeld, door den heer C. Stuart bijgebracht, zie boven, op bl. 20, en beneden in de Wdl. onder *lêmoesir*.

² Zie *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Indië*. Nieuwe Volgreeks, Dl. VIII, bl. 86, en vergelijk mijn *Outlines of a grammar of the Malagasy language*, p. 24.

wat geen geldelijk voordeel afwerpt is hier, waar de aandoenlijke gehechtheid aan het batig slot reeds lang alle belangstelling in den inlander heeft verstikt, in minachting. Taalstudie is hier zoo weinig in tel, dat mij onwillekeurig te binnen schiet wat mij eens zekere toko-houder schreef, die ook zaken maakte met het geestrijke vocht, dat den naam van Hoboken vereeuwigt, en in kisten verkocht wordt, die de kleur dragen van den galg. Om mij lekker te maken, vereerde hij mij namelijk met een brief, waarin hij beweerde, van kindsbeen af veel geestdrift voor de wetenschap gehad te hebben, maar, voegde hij er bij, taalstudie lijkt me niet, en ik zoude meer liefhebberij hebben in het mijningenieurschap. Hij dacht zooals het iemand betaamt, die op de Lauriergracht geboren is, hij dacht aan het vinden van goud! En toch was de man een goed Christen, en zoude, zoo hij niet volgens de Haarlemmer Courant (24 December 1867) naar zaliger gewesten was heengegaan, in staat geweest zijn 100 exemplaren te nemen van „de Evangeliebazuin” en een ditto getal van de vertaling van „de Brave Hendrik” in het Mandhelingsch door Willem Iskander, een inlander, die hier op de Prinsegracht (schaduwzijde) Europesche beschaving opdeed, want, placht hij (de toko-houder) te zeggen, wat wij Nederlanders door het batig slot ten koste van de inlanders genieten, moeten we dankbaar erkennen door de opgang van de zon der Gerechtigheid over hen, die nog in de schaduwen des doods verwijlen, zooveel mogelijk te bevorderen (*sic!*), opdat zij in de zaligheid een schadevergoeding mogen vinden voor hetgeen de Voorzienigheid ons toeliet hun te ontnemen.

Onder de hier opgegeven woorden zal men wel eens een aantreffen, dat tot de tijden behoort, waarin de mensch nog niet met de zoogenaamde kieschheid besmet was, die zulke woorden, als b. v. *aarzelen* (*reculer*), zoude veroordeelen. Vooral in de wetenschap komt nufferigheid niet te pas. Ik keur het daarom in den schrijver van het jongste Maleische Woordenboek af, dat hij uit vrees voor eenige ziekelijke kamergeleerden, die de waarheid met een witte das verworgen, bij sommige woorden dat weglaat, wat er bij vermeld moet worden. Zoo b. v. geeft hij aan het Arabische *istindjā* de beteekenis van *reiniging* zonder te zeggen, aan welk verheven deel van het sterfelijk hulsel zij plaats heeft, want juist door zulk een verzwijging wordt zoo'n woord gevaarlijk, en bevordert de onzedelijkheid: een collega van den Evangeliebazuinste-

ker ¹ zoude bij het schrijven van een stichtelijk traktaatje al ligt verleid worden, dat Arabische, ergo deftige, woord op „de reiniging des harten” toe te passen. Is een schrijver bevreesd door volledigheid zijn naam wegens gebrek aan zoogenaamde fatsoenlijkheid in opspraak te brengen, welnu! dan kan hij, om de wetenschap in hare rechten niet te verkorten, en om te gelijker tijd voor „lieve lezeressen” leesbaar te zijn, even als P. P. Roorda van Eijsinga veiligheidshalve achter de beteekenis van een woord, dat hem in verdenking mogt brengen van onzedelijk te zijn, een „gemeen woord!” zetten. Daar ik zoo weinig mogelijk letters wensch te zetten — reeds sedert jaren correspondeer ik met een mijner vrienden *zonder klinkers*, en het gaat zeer goed — zoo verzoek ik den kieschen lezer bij een woord, dat zijn „fijn gevoel” zeer konde doen, bij wijze van bezweringsformule een „g. m.” te prevelen.

Ten slotte kan ik niet nalaten hier nog te zeggen, dat het werk van den heer Homan, zoo als het hier verschijnt, voor hem bestemd is, die zich niet te verheven acht, om met den inlander nader kennis te maken, dan in den regel plaats heeft bij Europeanen. Hem echter, die lust heeft het zoogenaamde Maleisch te leeren, dat men op Java bij Europeanen en hunne afstammelingen in gebruik vindt, moet ik verwijzen naar van Dissel en Lucardie's Hollandsch-Laag-Maleisch Woordenboekje (Leijden, Sijthoff). Hij zal daarin, behalve vele Javaansche woorden ², die in 't Maleisch van Sëmarang en andere plaatsen op Java in zwang zijn,

¹ Zie de *Nederlandsche Spectator* (September 1866, Januari 1867).

² B. v. *këmonggo* (spin), *wainy* (niezen), *kedebog* (Jav. *gëdëbog*, pisangstam), *atop* (oprispen), *proesi* (vitriool), enz. Men zoude haast het werk over het Javaansch kunnen raadplegen, zoo niet hier en daar de uitspraak wantrouwen verwekte; b. v. ikan *lodang* (walvisch, *lodan*), *tjiljak* (lagedis, *tjëtjak*), *ampat* (vier, *ëmpat*), enz. Bevreemdend is het ook, dat de heer Lucardie nu en dan omschrijvingen bezigt, zooals *koetoe-boesook* (wandluis), *tjintjin-mendjaïl* (vingerhoed), *peti mati* (een doode kist waarmede bedoeld wordt *doodkist*) enz. Dit zoude men niet verwachten althans van iemand, die in geestdrift achter zijn voorrede van „het Laag-Maleisch” zingt:

Nooit liet ge één woord aan mijn behoefte ontbreken,
Toen ik, als kind, voor Moeder 't hart ontsloot:
'k Mogt in uw vorm àl mijn gedachten spreken,
Op Moeders dierbren schoot.

Deze ontboezeming is bepaald gerigt tegen Prof. Pijnappel's „Laag-Maleisch” (*Gids* 1865).

ook vaderlandsche aantreffen, en zijn hart kunnen ophalen aan *pregedel* (frik-kedel), *piespot* (waterpot), *kakoos*¹ (kakhuis), *soesi* (zusje), *bortel* (wortel, peen), *këbet* (een goed woord spreken aan tafel), *djenewer* (jenever), *ang-gar*² (schermen met den degen enz.; „en garde”), *karangmenantji* (karbonaadje), *sop ertjies* (snert), *përgasie* (purgatie) enz. terwijl hij er tevens uit leeren kan, hoe zulke scheveningsche namen als *Neeltje* en *Treesje* in 't Maleisch klinken.

Amsterdam, 20 Januari 1868.

H. N. VAN DER TUUK.

¹ Te Batavia heb ik *kakoos* bij bedienden van Europeanen gehoord; van daar dan ook dat de vertaler van „de Brave Hendrik” het in een lijst van Bataksche woorden, voor de Indische Regering opgemaakt, heeft opgenomen, want hij debuteerde als *tali-api* van een Christen, die zoo braaf was, dat hij dadelijk na zijn terugkomst in 't dierbare vaderland zijn attestatie inleverde.

² Ook te Batavia wel eens gebezigd. Dit woord herinnert aan *Blanda didong* in de beteekenis van *Franschnan* („dis donc!”).

Batavia, den 2^{den} Februarij 1864.

WelEdele Heer!

In mijnen laatsten brief meldde ik u, dat, voor zoo ver ik had kunnen nagaan, al de Bataviasche woorden, op de scheepvaart betrekking hebbende, aan het Maleisch ontleend zijn.

Bij nader onderzoek is mij gebleken, dat er twee uitzonderingen zijn, of beter gezegd 1½, daar het niet volkomen zeker is, of *oembalan* (passageloon op een schip, dat b. v. door een hadji betaald wordt, om van hier naar Singapore te komen) samenhangt met het Jav. *imbal* (beloofing). Het andere is 't Jav. *kělěboe* in de uitdrukking *praoe kělěboe* — de schuit krijgt (water) in.

De studie van het Bataviaasch zet ik nog steeds met ijver voort, zóó zelfs, dat de 24 uren van den dag, na aftrek van één of anderhalf uur wandelens, bij mij in drieën verdeeld zijn: — 1°. kantooruren van 9 tot 3, 2°. 8 uur slaap en 3°. de tijd, dien ik besteed aan het aanvullen van mijn woordenlijst. Van uitgaan komt niets, en in de opera ben ik nog niet geweest, deels ook omdat ik er niet veel voor over heb, en mijn tractement, waar maandelijks 30 à 40 gulden voor leerloon aan inlandsche onderwijzers afgaat, ook te klein is om groote verteeringen te maken.

Die drukke bezigheden en in den laatsten tijd ook het regenachtige weder zijn oorzaak, dat ik nog niet weêr bij u aan huis geweest ben. Mijn woordenlijst bevat thans 34 à 3500 stamwoorden, want mijn lijst is etymologisch gerangschikt. Wilde ik even als Rigg ook de afgeleide woorden meêtellen, ik zou zeker meer dan 5000 kunnen hebben. Wekelijks komen er 100 nieuwe stamwoorden bij; sedert nieuwjaar is mijn lijst dientengevolge met ± 500 woorden vergroot.

Hoewel nu 100 radices (de afgeleide woorden tellen niet mede of liever zijn er onder begrepen) voor een woordenboek eigenlijk zooveel is als een boon in een brouwketel, zou ik toch op 1 Januarij 1865, als ik op dezelfde wijze zou kunnen voortgaan, ± 8000 stamwoorden moeten hebben.

Het aantal nieuwe tot nog toe ongedrukte woorden is in den laatsten tijd in mijne lijst sterk toegenomen. Zelfs wanneer ik woorden, zoo als *ampěla* (een vogelmaag) en *lědingkrak* (vgl. Jav. *djingklak*) niet meêreken, houd ik altijd nog wel 550 over, hoewel er uit de lijsten, die ik u vroeger gestuurd heb, vele zijn weggevallen, deels door dat Pijnappel

ze in zijn Woordenboek ¹ opgenomen heeft, deels door dat ik in Gericke en Rigg nog verscheiden woorden gevonden heb, die hoewel onder geheel afwijkende vormen, toch blijkbaar met de mijne overeenstemmen.

Ik heb tot nog toe geen tijd gehad, om u eene lijst van 500 woorden toetezenden, waarvan ik de beteekenissen met genoegzame zekerheid meen te kunnen opgeven. Zoodra ik het eenigzins schikken kan, zal ik zoo'n lijst opmaken.

Ik heb thans 2 goeroe's, één Bataviaan van geboorte, en een Buitenzorger, die hier reeds verscheidene jaren gewoond heeft. Met den laatsten, die een uitstekend literator is, zoo als men onder de inlanders zeker weinigen zal aantreffen, lees ik meteen wat Soendaneesch. Hij kent het Bataviaasch ook zeer goed, beter zelfs dan de andere goeroe, die veelal een antwoord schuldig blijft, als ik hem b. v. vraag, welke instrumenten de wevers, verwers, timmerlieden, smeden enz. bij hunnen arbeid bezigen. De Buitenzorger weet dat alles heel goed, en het zijn geen Soendanesche woorden die hij geeft; het zijn, zoo als ik door navragen bij andere inlanders vernomen heb, juist de woorden, die hier te *Batavia* gebruikt worden.

Zoo zal ik na verloop van eenige jaren nog eens een Bataviaasch woordenboek kunnen uitgeven.

Tot nog toe heb ik geen geschreven stukken geraadpleegd. Thans evenwel ben ik in het bezit van eene geschiedenis van Sulthan Ibrahim, zoo als het heet in het Bataviaasch. Maar het verschil tusschen deze taal en de spreektaal is zóó groot, dat men zich onwillekeurig afvraagt, hoe het toch mogelijk is, dat een inlander dit Bataviaasch kan noemen. De zaak wordt evenwel opgehelderd, als men weet dat de inlander zijne spreektaal als plat (*rëndah*) aanmerkt, en de gewoonte heeft, om zoodra hij de pen op 't papier zet, zoo goed of zoo kwaad als hij dat kan, Maleisch te schrijven; *sama* wordt *kapada*, *di* wordt *pada*, *dengan* schrijft hij voor *sama*, den uitgang van het zoogenaamd causatief werkw. *kén*, dien hij in de spreektaal niet gebruikt, schrijft hij even als de Maleijer en Soendanees enz. enz.

Ontvang mijne groete en dank voor de toezending van den Javaanschen Almanak.

Uw Dienaar en vriend

(geteekend) J. D. HOMAN.

¹ Voor zoo ver Pijnappel uit Crawford geput heeft, moet zijn Woordenboek, zooals hij zelf in de Voorrede zegt, met veel omzichtigheid geraadpleegd worden (zie boven de *Voorrede*).

Batavia, den 25sten Maart 1864.

Waarde Heer Stuart!

Hiernevens zend ik u eene lijst van de tot nog toe onbekende woorden, voor zoo ver ik de beteekenissen met genoegzame zekerheid meen te kunnen opgeven. Vooreerst evenwel nog maar tot en met de letter *O*. De overigen (\pm 250) hoop ik u bij eene volgende gelegenheid te kunnen toezenden.

Ontvang dit briefje in welstand, en geloof mij

Uw Dienaar en Vriend
(geteekend) J. D. HOMAN.

In haast.

BATAVIASCHE WOORDEN,

DIE NIET ZIJN OPGENOMEN IN DE WOORDENBOEKEN VAN

GERICKE (met het bijvoegsel), RIGG, MARSDEN
en ROORDA VAN EYSINGA.

240. *Abêt* (vgl. 107) — (iemand's) uiterlijk, (zijn) voorkomen, de wijze waarop hij zich voordoet; *bisa mêngabêt* — zich goed weten voor te doen, zich een heel air weten te geven.
241. *Aboek* — *koewé aboek* — een gebak van kêtan enz; Jav. *ngaboek*, zich iets toeëigenen. (Ik begrijp 't verband niet van Homañ's verwijzing op 't Jav. woord).
242. *Ali* — *goela ali* — suiker die na met water gekookt te zijn, totdat er zich eene taaije massa uit gevormd heeft (vgl. 349), in dunne reepjes van eene handlengte getrokken is. NB. Dit *ali* is toch iets anders dan 't Jav. *ali-ali* (Jav. *goelali* of *gêlali*, gesmolten suiker C. S.)
243. *alioemboe* — pohon *alioemboe* — een struik die ronde vruchtjes draagt, die niet gegeten worden. De bladen, die er zwart uitzien, worden voor het gladwrijven van hout (*ampêlasin*) gebruikt.
244. *ambêt* — de sjerp van een kind. Zie *angkin* (111); vgl. Mal. *kêbat*.
245. *amblar* — de plaats waar zich de streek (*garissan*) bevindt, de plaatsen in die buurt bij het knikkeren; ook met zijn knikkers het digst bij of over de streek komen. R. v. Eysinga: *ambar*, zich ergens digt bijvoegen.
246. *ampikin* (109) — (een kleed, waschgoed) uitkloppen = *kêbat*, om de kronkels er b. v. uit te krijgen; zie *lêtjêk* (501).
247. *andapita* — *koewé andapita* — een soort van gebak van rijstmeel met suiker enz; ook *koewé gandapita*.
248. *angkin* (111) — de sjerp van eene vrouw, er als een lint uit-

- ziende; voor den buik worden de einden aan elkander gehouden door een zilveren plaat ter grootte van een horloge (*sələpa*). Zie *ambət* (244). NB. *saboek* (111) de sjerp van een man.
249. *arkoe* — de middenstok in een vlieger, die van de eene *soenting* tot de andere reikt en regtstandig op de *pě-rètja* (de stok van boven naar beneden) staat. — Van hier *parkoe* — in de phrase *tali kama* (nja) *parkoe* — de 2 touwen, waarmede het touw van den vlieger met 2 plaatsen boven en onder aan de *pě-rètja* verbonden is, zijn even lang.
250. *asian* — gunstig werkend, zegenrijk. Zeker van den stam van *kasih*; vgl. Jav. *asih* (zie 1); *tidaq asian itoe obat* — het helpt niet; *trada asian tinggal di Batawi* — zich niet te huis (niet wel) gevoelen te Batavia, er niet kunnen aarden.
251. *ason* — boeroeng *ason ason*, een soort van vogels, die zich des nachts doen hooren. NB. het woord *boeroeng* is bij Bat. vogelnamen even onmisbaar als *manoek* in 't Jav. Alleen de kippen, eenden en ganzen zijn daarvan uitgezonderd. In 't Jav. meen ik ook.
252. *atjèrang* — *doen atjèrang* — de bladen van een zeker gewas; *atjèrang* (trouwring, R. v. E.) is zeker een ander woord.
253. *awat* — *bəlon awat awatnja* — nog niet in 't gezicht zijn, van iets dat komen moet, dat verwacht wordt; vgl. *sawat* (bij Pijnappel), op een grooten afstand te zien zijn, hoog, van een vlieger (zie hier achter in *de Woordenlijst*).
254. *badjang* — *badjang-badjang* — een klein doornachtig onkruid, de doornen hechten zich aan de kleëren, die er door aangeraakt worden; Jav. *badjang*, klein van postuur.
255. *bahna* — *bahnannya* = *səbab*; *bahnannya oedjan səmaləm djulannya lodrok* — omdat het den geheelen nacht door geregend heeft, zijn de wegen heel modderig.
256. *balan* — *badannya balan* — hij heeft striemen op zijn lichaam, ontstaan b. v. door klappen met een *rətan*.
257. *bandan* — boeroeng *bandan* — een vogel, hier niet inheemsch, met een kuif als een boschkip (vgl. boven bl. 27).
258. *bandji* — *bandji bandji* — bloemwerk, franje; *randjang bandji* — een ledikant met bloemwerk.
259. *bangsəng* — *baoe bangsəng*, een sterke lucht, b. v. van doodgeknepen wandluizen (*bangsat kaloe di pidjit*).

260. *bantol* — *tëbantol* = *kësandoeng* = *tëbëntoer* — zich stooten aan iets.
261. *batapora* (9) — speldegeld, dat voor amusemen ten enz. dient, niet tot het kapitaal gerekend wordt; ook *botapora*.
262. *batjang* — *pohon batjang* — een boom die vruchten draagt, die op de *koewini* gelijken (Mal. *matjang*, Men. *ambatjang*).
263. *bawangan* — *djangkrik bawangan* — een jonge krek el, die pas haren gekregen heeft.
264. *bébéko* — suikergoed, in verschillende vormen, eene snoeperij voor kinderen.
265. *bébika* — *koewé békika*, een soort van gebak.
266. *bèbèk* (163) — over zijne geheele lengte denzelfden diameter hebbende; vgl. Sund. *bèbèng* bij Rigg.
267. *bèbèrin* — uitstrooijen, b. v. onontbolsterde rijstkorrels voor de kippen, door ze op den grond te laten vallen, niet door ze her- en derwaarts te gooijen; hiervoor *aoerin*; vgl. *bèbèrin* (141), uitspreiden, ontrollen, b. v. waschgoed. De *pépèt* en *taling* verwacht de inlander nooit.
268. *bèna* — *bèna-in* — iets (dat men opbergt) behoorlijk rangschikken, het met orde en regelmaat neêrleggen of zetten.
269. *bèndjòl* — *bèndjoet* — een buil aan 't voorhoofd, ontstaan door het slaan met de knokkels er tegen; vgl. *bèrèndjòl*; Jav. *broendjoel*, hobbelig, en *bèdjèndàl bèdjèndòl* (123).
270. *bèngbèng* — *bèngbèng* koeping — (iemand) aan het oor scheuren, er aan trekken.
271. *bèngèk* — opgezet, opgezwollen van het aangezigt, door eene ziekte; ook *bèngòk*; vgl. *bèngkak* en *bèngèp*.
272. *bèngèk* (3) — het Soend. *mèngi* — moeilijk adem kunnen halen, aan het asthma lijdende.
273. *bèngèp* — opgezet = *bèngkak*, van het aangezigt — *bèntèk*, van de voeten; vgl. *bèngèk*.
274. *bèngèr* — *mèmbèngèr* — hinneken van een paard; vgl. Jav. *bèkèr*.
275. *bèrarakkan* — in wanorde door elkander verstrooid (liggen).
276. *bèrèk* — *bèrèk atinja* — boosaardig, nijdig.
277. *bèt* (4) — begroeid met boomgewas; ook *èmbèt*.
278. *bètít* — *mèmbètít* — hardloopen, b. v. van iemand die vlugt of van een paard.
279. *bidädar* — *badjoe bidädar* — een buis van zuivere zijde, van kajin *songkèt* of *atlas* (kajin antélas). Men draagt het als men trouwt of tijdens de *lèbaran*; ook wel *midädar*.

280. *binal* (6) — stout, in 't bijzonder van een kind, dat niet stil wil staan; ook zoo van een paard.
281. *bindēng* — soewara *bindēng* — het stemgeluid van iemand die door den neus praat, d. i. met verstopten neus.
282. *binbinan* (130) — de krop der kippen en van eenige andere vogelsoorten.
283. *bitjòkòk* (5) — een soort van kleine kaaimannen.
284. *blado* *bēnang sēblado* — een kluwen garen.
285. *bloedēr* — koewé *bloedēr* — een zeker gebak van tarwemeel.
286. *blòdòk* — ikan *blòdòk* — een soort van dier, dat er ongeveer uitziet als een *kadal*; aan het strand vindt men ze in menigte.
287. *bodak* — een groote pot of ketel, waar men aan boord de rijst in kookt (Balin. *bodag*, een *mand*?).
288. *boegana* — nasi *boegana* — rijst op eene bijzondere wijze toe bereid waar men nog het een en ander op strooit enz.
289. *bogé* — *kēbogéan* = *dapat maloe*, b. v. van iemand die een veest laat hooren in een groot gezelschap.
290. *bòrbòr* — *bòrbòran darah* — al voort bloeden, bij voortdoring bloeden, van eene wonde.
291. *bòrta* — *lajangan borta* = *kēpalanja toeroen* — gaat over den kop.
292. *boto* — *pēboto* = *toekang*; *pēboto majin*, iemand die van amusemen ten leeft, zijn kostwinning er van maakt, van iemand b. v. die er vechthanen op nahoudt om ze tegen betaling tot het gevecht af te staan (Jav. *botoh*, C. S.).
293. *brèbèt* — *mēmbrèbèt* — barsten, scheuren, van een kleeding stuk, waar b. v. op getrapt wordt.
294. *brèngkòl* — *brèngkòlan* — niet vlak, met hobbels en bogten, b. v. van een voet, die niet plat op den grond staat of van een stok.
295. *bròbòt* — *mēmbròbòtan* — knappen van hout of bamboe, dat doorgebroken wordt; vgl. *mēmbrèbèt* (293).
296. *broeboesan* (116) — een soort van voetzoekers.
297. *dadjak* — *mēndēradjak* (120); b. v. ajam *mēndēradjak* piring mangkok — (komt) zoo maar op de borden aanvliegen; loopt er zoo maar overheen, van een haan, b. v. die een hen achter nazit (vgl. Jav. *drodjog* C. S.).
298. *dagoe* — iemand klappen geven met de hand.
299. *dangòl* — een tros vruchten van den *arèn*-boom = *tandan* van een *pisangboom*.

300. *dasdas* — een naad (met een mesje) lostornen.
301. *dēboek* — *bēdēboek* — gelijk in krachten, tegen elkander opgewogen, van twee vechtende partijen.
302. *dēgēng* (119) — zeer ijverig zijn, niet opzien van het werk.
303. *dēging* — *bēdēging* = bërkoewat koewatan, al zijn krachten inspannen, vooral van iemand die par force gelijk wil hebben in een dispuut, of als hij aan 't bieden is, iets volstrekt voor den prijs dien hij noemt, hebben wil.
304. *dēngèk* — *mēndēlèngèk* — awassin orang makan — met begeerige oogen naar iemand kijken, die aan 't eten is, zoo als de kinderen doen; vgl. Jav. *dēngok*, *zien*.
305. *dēplèk* — *mēndēplèk* di blakang pintoe — zich achter eene (openstaande) deur verbergen, door er tegen aan te gaan staan.
306. *djambèt* — naar iets grijpen, het aangrijpen; iets dat men aangegrepen heeft, naar zich toetrekken.
307. *djamoet* — moeloetnja *mēndjēlamoetan* — hij pruttelt, snatert zonder ophouden.
308. *djantoeik* — vooruitspringend, vooruitstekend, van het voorhoofd.
309. *djaran* — pohon *djaran* — een boom, die geen vruchten draagt. Het loof wordt door de geiten gegeten.
310. *djarēm* (236) — *mēndjarēm* — nog gezwollen, van een plaats op de huid; nog niet weêr beter, van eene huidziekte.
311. *djēmbraik* (14) — lange haren, zoo als de knevels of de manen van een paard.
312. *djēmboeng* (145, 122) — een kom, wat grooter dan een mangkòk; zie *kēdo*.
313. *djēmin* — *djēminin* of *dēminin* — geen notitie van iemand (of iets) nemen, hem aan zijn lot overlaten.
314. *djēnga* — beschaamdheid — zich schamen (Balin. *djēngak*).
315. *djēnggè* — een ijzeren stellaadje, die door de Chinezen op de *tsap go mēh* wordt rondgedragen.
316. *djēngit* (126) — *mēndjēngit* — grijnzen.
317. *djēntil* — met den vinger tegen iets knippen.
318. *djitak* (90) — (iemand) met de knokkels tegen het hoofd slaan; zie *gisi*.
319. *djoedēs* = toekang pitēnah — een stokebrand, lasteraar — ook van iemand die vuile taal uit slaat. Het zal toch wel geen verbastering zijn van Judas. Ook wordt iemand, die zich zonder er iets tegen te doen hoorntjes op 't hoofd laat zetten, zoo genoemd; is de grondbeteekenis *een laag gemeen wezen?*

320. *djoengat* (127) — *mëndjoengat* — in eene schuinsche rigting, onder een scheeven hoek, opwaarts; b. v. van een schuit waarvan het eene einde zwaarder geladen is dan het andere; 't tegenovergestelde van *mëndjoerang* (127), onder een schuinschen hoek naar beneden.
321. *djoenoek* — *mëndjéroenoekan* — bij herhaling voorover vallen, van een beschonkene.
322. *djoenoen* (128) — al zijn zinnen en gedachten op een punt gevestigd hebben; één ding willen hebben en niets anders, 't tegenovergestelde van *ati bëtjabang*.
323. *djòròk* — *djòròkin* — iemand een duw geven, om hem b. v. in 't water te doen vallen.
324. *doblé* (129) — omgekruld, van de lippen.
325. *dòbrak* — met groote gaten of scheuren, van een huis of een heining.
326. *dòbrèk* — koeda *mëndòbrèk* — het paard gaat aan 't hollen, gaat op den loop, vóór dat het gezweept is.
327. *dòdòr* — *mëndòdòran kajinnja* — niet goed passen van een kleedingstuk, inzonderheid als het bij voortduring losgaat of afglijdt, b. v. van een *ikèt pinggang*, die te los gespannen is.
328. *doedoel* — *mëndoedoel* — hengelen met een hengelroede (*djòran*) met een touw er aan. Hieraan zit de dobber (*pèlampoeng*), de haak (*pantjing*) en het aas (*oempan*).
329. *doekdoek* — *mëndoekdoek* — op een hoop, opgestapeld liggen b. v. van waschgoed.
330. *doesin* (47) — *mëndoesin* — wakker worden, ontwaken.
331. *doewèt* — tjari oentoeng *kèdoewat kèdoewèt* — met inspanning van al zijn krachten winst bejagen; onverschillig op welke wijze daarnaar streven.
332. *dongkèk* — iets dat in den grond zit er uit halen, b. v. een steen of een paal.
333. *doko* — koewé *doko doko* — een gebak van rijstmeel enz.
334. *dòp* — ikan bandéng di *dop* — wordt gebraden met boter enz.; ook zoo van eijeren (vgl. Jav. *pèdok*, C. S.).
335. *dòt* — breken van een touw; ook *doet*.
336. *dròbòs* — *mëndròbòs* — zonder permissie een huis, een heining enz. binnen stormen.
337. *droengkoe* — klappen geven met de hand.
338. *èmpong* — ikan *sé-èmpong* — een bos, een bundel.
339. *èmpòs* (131) — *èmpòs pisang* — tegen onrijpe pisangs, die bijna

- geheel met aarde bedekt zijn, rook aanblazen, om ze zodoende rijp te doen schijnen; vgl. *emboesan* en Jav. *amboes* (vgl. ook Rigg's *ngompos*).
340. *ènggèt* — met een haak naar zich toehalen, b. v. een boomtak om de vruchten er af te plukken; ook *sènggèt* (79).
341. *èngkèt* — *èngkèt èngkèt* — wordt gezegd van het geluid, dat een draagstok (*pikoelan*) al doorbuigende onder het gaan doet hooren.
342. *èngklèk* (15) — (een kind) dat schrijlings over de heup zit, met de hand tegen de zijde houden, zoo als de baboe's doen.
343. *gaboeng* — *ròtan sè-gaboeng* — een bos, een bundel rotan.
344. *gadah* — *ikan gadah* — een soort van zeevisschen.
345. *gajam* (53) — *mènggajamin* — herkaauwen, van een koe enz.
346. *gah* (26) — *ènggah* — neen zeggen, zeggen dat het niets, dat er niets is, neen, niets — *kagah* (27), het passief, niet, volstrekt niet, neen, niets. R. v. E.: *kaga*.
347. *gandaria* — *pohon gandaria* — zeker vruchtdragende boom.
348. *gandastoeri* — *koewé gandastoeri* — een zeker gebak.
349. *ganting* — *goela ganting* — gestolde suiker; *gantingin goela* — suiker in dien toestand brengen, door de ruwe suiker met water te koken, tot dat er eene pap van komt. Als dit bedroogd is, heet het *goela ganting*.
350. *gapa* = *bisa* — van iemand die bij herhaling de knikkers (*goendoe*) op een grooten afstand weet te raken, die dus goed kan knikkeren.
351. *gèbër* — *gèbër gèbèran* — wapperen van een vlag; vgl. *kibër*.
352. *gèboer* — *gèboerin kòtòrnja* — de vuiligheid, b. v. het vuil dat op 't water drijft (*sampah*) wegruimen door het naar andere plaatsen te doen drijven, eer men in 't bad gaat; vgl. Jav. *aboer*.
353. *gèbòs* = *sèntak* (iemand) toesnaauwen, afsnaauwen.
354. *gèdèblak* — *djatoh mènggèdèblak* — met een smak (op den grond) vallen, als de grond hard is, en hetgeen valt eene harde zelfstandigheid is.
355. *gèdèbloek* — *djatoh mènggèdèbloek* — neêrploffen.
356. *gèdèbongan* — *gèdèbongan pisang* — de stam van een pisangboom, waar het loof afgehouden is.
357. *gèdèk* (18) — een afkeer van iemand (of iets) hebben, hem haten.
358. *gèdèk* — *di bèrgèdèk* (sic) — gevangen genomen worden, in verzekerde bewaring gesteld worden, van een misdadiger.
359. *gèdèblèk* — *djalannja mènggèdèblèk* wordt gezegd van een vet of

- zwaar mensch, die met zware stappen plof! plof! voortloopt.
360. *gègès* — *měnggègèsan* — krabben, op eene jeukerige plaats.
361. *gěmbès* of *gòmbès* — een matras, dunner dan een *kasoer*.
362. *gěmbòk* — *glěmbòkin* — iemand om den hals vallen, met drift iemands zijden omspannen, zoo als b. v. een kind zijn moeder doet.
363. *gěming* — *trada gěming* — ongeschonden, heelhuidsch — *atinja tidaq gěming* — hij blijft kalm, onder bedreigingen enz.
364. *gěmpèl* — digt aaneengesloten, zonder tusschenruimte; aan iets vastgehecht of vastgeplakt zijn, b. v. van het behangsel-papier op den muur, of van haren, die als ze nat zijn aan elkander kleven.
365. *gěnit* (135) — *mata gěnit* — knipoogen uit gekheid, in 't bijzonder van iemand, die al knipoogende gekheid maakt met de meisjes; ook *běgěnit* (vgl. Rigg's *lěnit*).
366. *gěntèl* — *běgěntèl* — aan iets blijven vastkleven; *di gěntèlin lintak* — door een bloedzuiger gebeten worden, als hij namelijk aan het ligchaam hangen blijft.
367. *gěntěr* — algemeen bekend, van iets dat druk besproken wordt, in ieders mond is, b. v. de komst van de *krèta api* van Cores de Vries.
368. *gěntjěr* (19, 174) — bij herhaling, dikwijls.
369. *gěntoes* (38) — (ook *gěntoer*) — *těgěntoes djidatnja di pintoe* — zijn voorhoofd stooten tegen een deur; vgl. *těběntoer* (38).
370. *gěpé* — *tangannja gěpé* — geen kracht in zijn hand hebben, zoodat men niets kan optillen, van eene hand, waarop men b. v. lang gelegen heeft.
371. *gěplak* — *koewé gěplak* — een gebak van rijstmeel, suiker enz.
372. *gěròs* — *měnggěros* — snorken van een slapende.
373. *gěròt* — *ikan gěròt gěròt* — een soort van zeevisschen.
374. *gěsoe* — *oesir* — weggagen.
375. *gětět* — *kěrět* — doorsnijden, afsnijden.
376. *gidoe* — *sakit gidoe* = *běroentoesan* (73) — kleine zweren hebben over het geheele ligchaam; Jav. *gidoek*, in de war zijn, is zeker een ander woord.
377. *gisi* (90) — met de knokkels tegen de romp van het ligchaam slaan. Zie *djitak* (318).
378. *gilgil* — *měnggilgilan* — bibberen van de koude, van iemand die de koorts heeft; vgl. Jav. *gilgilan*, grooten haast hebben (vgl. Jav. *ogil*, *ogal-agil*, C. S.).

379. *gòbèt* — in fijne plakjes schaven, b. v. pepaja, oebi enz. = *sëroet* van het schaven van hout; vgl. *koëbit*.
380. *gòdòt* — saling *gòdòt* — elkander al heen en weêr wrijvende trachten door te snijden, van twee vliegertouwen; *gòdòt* iets, b. v. hard vleesch, op die wijze snijden.
381. *goedoe* — *goedoe goedoe* — een Turksche pijp met een waterbak, waaruit de Mooren (*orang kòdja*) rooken.
382. *goemplèk* (141) — *bëgoemplèk* — opgestapeld, op een hoop, b. v. van waschgoed; vgl. *oemplèk oemplèkin* (vgl. ook Rigg's *gomplokkan*).
383. *goendoe* (230, 232) — een knikker, gewoonlijk van hoorn of elpenbeen; zie *përètja* (234).
384. *gongsèng* — *gongsèng kalapa* — een kokosnoot nadat hij in tweeën gespleten is, in de braadpan (*pënggoréngan*) heen en weêr wrijven, tot dat hij gaar (geel) is.
385. *gòtjan* — *tidornja gòtjan* — hij slaapt onrustig, van iemand die in zijn slaap van zich afslaat, schopt enz.
386. *gramsoet* — *badjoe gramsoet* — een buis van eene kostbare stof. De Arabieren dragen ze.
387. *grèmbèng* — *grèmbèngin* — iemand b. v. zijn debiteur aan zijn kleêren scheuren, om op staanden voet betaling te krijgen; aan het kleed van zijn moeder scheuren, zoo als b. v. een kind doet om zich vast te houden; *grèmbèngan* — aan stukken gescheurd, stuk gescheurd.
388. *grépé* — *mënggrépé tangannja* — overal rondtasten in den donker, om den weg te vinden.
389. *griap* — *matanja mënggriap mënggriap* — zijn oogen zitten halfdigd van slaperigheid; ook van de kleine oogen van een Chinees.
390. *gridip* — *mënggridip tangannja* — zijn handen niet stil kunnen houden, handtam; *rasanja mënggridip* — een gevoel aan zijn ligchaam hebben, als liep er een beest op, dat een kriebelend gevoel veroorzaakt.
391. *griming* — *mënggrimingan* = *kësëmoetan* = Jav. *gringgingan*, slapen, van een lid. Ook van een gevoel als van het kriebelen van mieren of luizen.
392. *gròdòk* (24) — *ati mënggròdòk* — een wrok hebben tegen iemand, boos op hem zijn, zonder dat men zijn hart lucht geeft; vgl. *gròdòkin*, iets b. v. koud geworden koffij weer opwarmen = *angétin*, van de rijst, in het Jav. *godog*.
393. *groempoeng* = *soempoeng*; *idoeng groempoeng*, een neus hebben die

- door syphilis weggevreten is tot aan het gebeente (vgl. Jav. *groewoeng*).
394. *grombong* (139) — *tangan badjoenja mēnggrombongan* — de mouwen van zijn buis zijn te lang en te wijd, zoo als het geval b. v. is met een kind, dat het buis van een groot mensch aan heeft.
395. *hatam* (Arab.) = *tamat* — doorleerd, bep. van iemand die geëxamineerd is; *hatam kôr-än* — die een voldoende examen op den Koran heeft afgelegd ¹.
396. *hoed* — boeroeng *hoedhoed* ² = *boeroeng platòk bawang*
397. *iba* = *badan* — het ligchaam; zou dit ook de grondbetekenis zijn van het Jav. *iba*? vgl. Jav. *wong* als uitroep.
398. *ilës* = *giling* — door rolling vermalen, fijn of plat maken; *ilës bédak* — op die wijze bédak fijn maken; vgl. *gilës* en het Jav. woord.
399. *impak* (143) = *tjoebit* — in het vel knijpen; maar met meer krachtsinspanning, en gepaard met draaijen.
400. *kabang* — *kabang kabang* — eene spinneweb; zie *kawa kawa*.
401. *kabèt* kajinnja *kabèt* — het kleed sluit te naauw aan 't lijf, is te eng, b. v. van een *saroeng*, zoodat men niet goed loopen kan.
402. *kair* — *mangga ka-ir* — eene soort van mangga's.
403. *kalèng* — *boeroeng kalèng mas* — een boeroeng piarāhan (?) met gele pooten, die kan leeren praten; *boeroeng kalèng pè-rak* — een dito vogel met witte pooten.
404. *kalapèsat* — strikken van touwwerk om vogels te vangen; ook *salapèsat*.
405. *kama* — tali *kama* (zie *arkoe*) — de beide touwen, die op twee plaatsen boven en onder aan de *pèrètja* verbonden zijn, en zodoende hiermede een driehoek vormen, en verder aan het vliegertouw vastzitten.
406. *kamprèt* boeroeng *kamprèt* — een soort van kleine vledermuizen, op de *lawa lawa* gelijkende.
407. *kani* — *madja kani*, een soort van *madja*'s (vgl. Rigg. bl. 265).
408. *kantjap* (2) — *Ajèrnja soedah kantjap* — het water (van de ri-

¹ Dit voor de *curiositeit* (? C. S.; Homan heeft ختم bedoeld).

² Dit is de Arabische naam van de specht, die in de Mohammedaansche traditie omtrent koning Salomo een groote rol speelt, voor dien grooten Theoloog en Polygaam water en vrouwen, waaronder de koningin van Sabā (*Boltis*) opsnorrende.

- vier) staat op het punt van buiten de oevers der rivier te treden; evenzoo van het water in een glas.
409. *kaòkin* (44 en bl. 33) = *tjèriakin* — iemand op een schreeuwerrigen toon toeroepen of tot zich roepen; *bilal kaòkin orang sambahjung* — de moewezzin roept op die wijze de bidders tot het gebed op; Jav. *ngahék*, *schreijen*.
410. *kasiap* — *mèngkasiap* — schrikken, b. v. als er zich een duivel (spook? zie 171) vertoont of op 't hooren van een treurig berigt.
411. *katjobélo* — *katjobélo* moeloetnja = *mèngatjo* moeloetnja, praten als een gek, dan ja, dan neen zeggen enz.; *atoerannja katjobélo* = *a. tidaq karoewanan*.
412. *kawa* — *kawa kawa*, (een)spin; vgl. *kabang kabang* (Bal. *kékawa*).
413. *kébès* — *kébès kébès* — met de vingers van malkaar trekken, uitpluizen = *bisbis*; vgl. Jav. *bibis*, katoen van de pit trekken of plukken (pluizen).
414. *kébèsa* of *kèmbèsa* — *tali kamanja kébèsa*; 't tegenovergestelde van *t. k. parkoe* (249), het eene touw van de *kama* is langer dan het andere, het onderste langer dan het bovenste.
415. *kébòs* of *kèboes* — *kébòs* moeloetnja, *lidahnja* — zich branden, als men heete spijzen eet of heet water drinkt — ook van de handen (vgl. 417).
416. *kèdo* (145) = *djèmbøeng* — een aarden kom, maar van een eenigzins gewijzigd fatsoen.
417. *kèdoes* I. *kèdoes tangannja* — zijn hand branden, aan vuur of heet water (vgl. 415). Niet van den mond.
II. *mèngkèdoes* (Balineesch), dampen (*kaloewar asèp*); gaar, van de rijst = *mèndidih*, van alles wat in water gekookt wordt (*di røboes*).
418. *kèhèm* (146) — *tékèhèm* = *bèdèhèm* — bremmen. Het is dus een klanknaboetsing; *tékèhèmin* — iemand op die wijze tot zich roepen, hem daardoor attent maken.
419. *kèkolé* — zoo heet de *koewé wadjik* zoolang zij nog week (*lèmbèk*) is, en zich in de *kèkèntjeng* bevindt.
420. *kèlantjèng* — een beestje dat op een *lalèr* gelijkt, maar iets kleiner is.
421. *kèlèk* — *kèlèkin ajam* — een haan onder zijn vleugels wrijven om hem strijdlustig te maken; mijn Soend. goeroet spreekt *kèlèdin* uit.
422. *kèloemping* of *kèloeping* = *mantjoeng*; *kèloeping kalapa* — de schil waar men de *tali api* van maakt.
423. *kèlombèng* — *koewé boeloe kèlombèng* — een soort van gebak.

424. *kěmpèk* (219) — een vierkante doos van bamboe om er kleëren in te bergen; vgl. Jav. *kěpèk*.
425. *kěmplang* — koewé *kěmplang* — een gebak van rijstmeel enz.
426. *kěndèka* — *kajoe kěndèka*, het hout van een boom, die aan 't water groeit. Men brandt het aan den haard. De vruchten van den boom zijn ingredienten van verschillende *manisan*.
427. *kěntèl* — *měngěntèl* en *měngěntèlin* = *gěntjěr minoem tètèh*, bij herhaling zuigen, alweêr en alweêr aan de borst zuigen, van een kind.
428. *kěpak* — *kělěpak*, iemand met de vlakke hand tegen 't hoofd slaan.
429. *kěplak* = *kělěpak*, maar van klappen tegen de romp, niet tegen het hoofd.
430. *kěpèt* — zijn partes posteriores (en genitalia) niet wasschen; *holanda kěpèt* ¹ — een Europeaan die in die categorie valt, een Eur. vuilik.
431. *kěrèk* — goela *sě-kěrèk* = $\frac{1}{2}$ *boengkoes* = $\frac{1}{10}$ *kódjór*.
432. *kěrèn* = *anglo kětjil* = *dapoer ketjil* = een soort van bak met vuur er in, om b. v. het theewater heet te houden. Ook de ketel wordt verkeerdelijk (?) zoo wel eens genoemd; ook zoo een *těmpat masak lilin*.
433. *kěrkěling* — een soort van ijzeren of houten handschoenen om er meê te vechten, en door de Chinezen bij feestelijke gelegenheden gebruikt (*roti kěrkěling*, krakeling).
434. *kěròk* — *kòdòk dongkang měngkěrok* — van het koor dat de kikkers aanheffen als het sterk geregend heeft.
435. *kěsip* — *běrkěsip kěsip* of *běkěsipan* — knipoogen.
436. *kětěkik* (148) — een kleine soort van krekels.
437. *kětèl* (Balineesch) — *sěkětèl*, een drup, b. v. water; *běkětèl*, druppelen; *badjoenja běkětèlan ajer*, er is water op gedrupt.
438. *kětil* — *kětil boewatannja* — een fijn werk, dat met groote naauwkeurigheid moet verrigt worden, b. v. het werk van een horloge.
439. *kikoek* — *kikoek rasannja* — bevreesd zijn dat men iets verkeerd zal doen, b. v. een werk verknoeijen zal; bang zijn voor den toorn van zijn superieur uit een gevoel van onbekwaamheid, of beschroomd zijn om b. v. tuschen twee heeren door te loopen.

¹ Mij opgegeven *Bělanda kěpèt*, een baar, die nog met papier zijn gat afveegt; de inlander gebruikt dit *kěpèt* als scheldwoord (vgl. Rigg op 't woord).

440. *kilajoe* — pohon *kilajoe*, een vruchtdragende boom; de vruchten zelden gegeten. (Moet blijkens *ki Sund.* zijn; Hasskarl: *kilalajoe*, *Vitenia* sp.)
441. *kilit* (152) = *ènggèt* (340) — vruchten met een haak of *galuh* naar zich toehalen om ze te plukken, op die wijze vruchten plukken.
442. *kintja* (32) — *kintja* doerèn — suiker enz op de doerians doen vóór dat ze gekookt zijn; vgl. *oblung* (569.)
443. *kiprat* — *kipratin* — iets b. v. linnen goed besprenkelen, door zijn natte hand er boven heen en weêr te schudden; vgl. *kèprèt* bij Rigg.
444. *kitoet* — de pisangs aan de onderste *sisiran* van een *tandan*, dat is, de kleinste.
445. *klakat* — een mandje van gevlochten bamboe, dat op een met water gevulden *kèkèntjèng* gelegd wordt. In de *klakat* legt men visch, die gaar wordt, door dat het water, als het al kokende gaat borrelen, door de reten van het mandje heendringt; zie *tjoewé*. Ook sommige *koewé's* worden zoo gaar gekookt.
446. *klètèk* — *di klètèk* — geboeid worden, van een misdadiger.
447. *klètis* — *mèngklètis* — halfgaar, van de rijst.
448. *klòdjòt* — *mèngklòdjòtan* — stuipachtig zijn leden vertrekken, zoo als b. v. een geëxecuteerde doet.
449. *kloemit* — *sèkloemit* = *sèdikit* — een beetje.
450. *klongkang* — zoo heet de *bòtòr*-vrucht zoo lang hij nog onvolwassen is.
451. *klongkongan* — een kokosnoot, waar een eekhoorn in gebeten heeft.
452. *koba* — *majin koba* — koba spelen, waarbij men een onbepaald aantal centen in een gat in den grond stuit.
453. *kòbar* — *apinja mèngkòbar kòbar*, het vuur brandt met eene groote, hooge vlam (*uitslaan* in vlammen).
454. *kòbès* (33) — waar een splinter af- of een klein stukje is uitgebroken = *somplak* (142), maar van een kleiner stuk; vgl. *koebit* en *gòbèt*.
455. *kòdòng* (159) — *badjoenja mèngkòdòng* — zijn buis sluit hem niet goed om 't lijf, zit hem hobbezakachtig.
456. *koebit* — *gambir koebit sèdikit* — er is wat afgepouterd, afgebroken (met den nagel).
457. *koe-i* (237) — *bèkoe i* — geknield, (vgl. Jav. *dèkoe*, C. S.).
458. *koental kantil* = *tinggal mènggèlanting* = aan iets al baaijrende blijven hangen, van iets dat bijna geheel van iets anders is afgesneden of afgebroken.

459. *koepé* = *képé* — iets, b. v. gaar gekookt buffelvleesch, met de vingers uit elkander trekken; de fijne draden en stukken worden dan gebraden. Zulk een geregt heet (naar de zaak, zie Gericke's Jav. Wdb.) *sěbit*.
460. *koetiĥ* = *mělanggar goendoe* — de knikker van zijn tegenpartij trachten te raken, er een schoot op doen. Zie *moéré* (559).
461. *koetjitya* — boeroeng *koetjitya*, — een vogel wat kleiner dan een *pěrkoetoet*.
462. *kòlak* (34) — *kòlak pisang* — pisangs in suikerwater koken.
463. *kòlòk* — *soewara kolok* — een geluid, dat ten deele in de keel blijft steken, en daardoor onverstaanbaar is, b. v. van iemand die verschrikt wakker wordt.
464. *kòpjòr* — *kalapa kòpjòr* — eene soort van kokosnoten, die veel overeenkomst hebben met de *kělapa poewan*.
465. *kòtjòlan* — *ikan kòtjòlan* — het jong van den *ikan gaboos*.
466. *krahoe* — *bikin krahoe* — iets verkeerd doen of zeggen, b. v. zich vertellen, mistellen, uit confusie of ook om confusie te veroorzaken en daarvan partij te trekken en te stelen. NB. *Bikin*, eig. *baiki*, *měmbaiki* (Mal.) is Bataviaasch, en beteekent *kirdja*¹, dat ook gebruikt wordt (De afleiding van 't Mal. is alles behalve zeker, en is reeds door R. van Eysinga gemaakt). Het is een cadeautje uit de brabbeltaal, en kan nu niet meer verbannen worden, evenmin als *kàsik*, eig. iemand genegenheid of een gunst bewijzen, van daar *geven* bij wijze van gunst, van een superieur aan een inferieur; vgl. het Maleische *karoenija*. Thans is *kasih* = het Jav. *awěh*.
467. *krèdèp* — *měngkrèdèp (sinarnja)* — glinsteren van een edelgesteente of van zand; Jav. *kědèp*, de opslag van het oog, de blik (vgl. Balin. *kědèp*).
468. *krèpèt* — *měngkrèpèt krèpèt* — knappen, kraken van een boom die omvalt, als zijn wortels ten deele zijn doorgehakt.
469. *krèpèt* — *měngkrèpètan* — knetteren van de pit van een brandende lamp, waar water aan komt.
470. *krèpòt* — *krèpòtin djari* aan de vingers trekken om ze uit te rekken.
471. *krikít* (137) — *měngkrikitan* — knabbelen, van muizen; ook van het geluid (vgl. Jav. *ngrikít*, C. S.).

¹ Te Batavia spreekt men toch *kěrdja* uit en niet *kirdja*, dat alleen jegens vreemdelingen gebezigd wordt (vgl. *pitja* in pl. v. *pětja*, *brissi* in pl. v. *brěsĥ* enz.).

472. *krioek* (156) — *ajam ajam mēngkrioekan* — kakelen van eene menigte kippen, groot en klein.
473. *krioet* — *balé mēngkréat krioet* — wordt gezegd van het geluid dat de rötan van een *balé* doet hooren, als er veel menschen op zitten.
474. *kroebi* — *toes kroebi* — scheer je weg, marche!
478. *kròkòt* (36) — in iets bijten, iets afkluiven door er in te bijten.
479. *labé* — *boewat pēlabéan* — voor de leus, b. v. van iemand die in schijn ijverig werkt, een ardelio is, maar inderdaad weinig uitvoert, of zegt iets te zullen doen, zonder het ernstig te meenen — *boewat pēlabéan bitjara sadja*, — hij spreekt maar voor de leus, — meent het niet ernstig met zijn beloften of dreigementen.
480. *laja* — een dier dat in de rivieren leeft, op een *krang* gelijk, maar wat kleiner is.
481. *lampang* — *pēlampang* — een vertrek van *atēp*, tijdelijk opgeslagen, waar de gasten zitten, als er een bruiloftsfeest gevierd wordt.
482. *lampias* — met een fikschen stevigen stroom — *boewang ajer lampias* — van eene voorspoedige verlossing of van wateren (*bēsēni*) met een fermem straal.
483. *landjēr* — *kēlandjēran* (vgl. 160) een gezwel hebben tusschen de beenen, in den oksel of aan de halsklieren,
484. *langkan* (37) — *pagēr langkan*, een heining met openingen tusschen de verschillende staken.
485. *langkir* — *pēlangkiran* — een soort van doos (*kòtak*), waar men de bamboezen kokers inlegt, die tot bergplaatsen van kreukels dienen.
486. *langsing* (162) — *pinggangnja langsing* — zij heeft een dun middeltje; 't tegenovergestelde van *bēbēk*.
487. *lantoet* — *pēkirdjahannja* ¹ *lantoet* — hij werkt er lang over; is er lang meê bezig geweest.
488. *lawak* — *tēmoe lawak* — naam van eene plant, die als medicijn gebruikt wordt.
489. *lédòs* — *mēlédòs* — barsten van een zak die te vol is; breken, van een brug, door het passeren van een al te zwaren last; vgl. Jav. *balēdog*, *knappen* van brandend hout (Jav. *balēdos*, C. S.).

¹ De *h* in dit woord is verdacht.

490. *lèkar* — twee onder een schuinschen hoek aan elkander verbonden plankjes, waar de kinderen onder het *mèngadji* de boeken op leggen, een leeslessenaar.
491. *lèlantjoer* — halfvolwassen, van een kip = *djèdjaka* van een mensch.
492. *lèlèt* — traag, van een haan, die niet graag vechten wil, herhaaldelijk op de vlugt gaat; ook van een bediende die lang uitblijft om een boodschap.
493. *lèlodé* — sajoer *lèlodé* — een mengsel van kool, kokosmelk, boontjes, enz.
494. *lèloewing* — pohon *lèloewing* — een zekere vruchtdragende boom. De vruchten worden niet gegeten.
495. *lèmping* — *kèlèmpingan* — een glazen buisvormig speeltuig, waar de kinderen op blazen.
496. *lèmpoek* — ikan *lèmpoek* — een soort van riviervisschen.
497. *lèngit* — orang *lèngit* — een luije bediende, die, om vrij te komen van hetgeen hij te doen heeft, ziekte voorwendt, enz.
498. *lèpèk* (54) — door en door nat, heel nat, van een kleedingstuk, door den regen.
499. *lètèk* — *mèlètèk* — barsten van bamboe, dat op 't vuur ligt; vgl. *mèlètak* — barsten van een koffijpot (*kipsaoe*), die ledig op 't vuur gezet wordt.
500. *lètjam* of *lèntjam* — ikan *lèntjam*, een soort van zeevisschen.
501. *lètjèk* — kronkels, kronkelig, van waschgoed, vóór dat het gestreken is.
502. *lilégoendé* — pohon *l. g.* — een boom, welks bladen als medicijn gebruikt word; op plaatsen waar deze boomen staan, houdt zich een soort van booze geesten (*pèdjadjaran*) op. Van een poklijder zegt men: *di ganggoe pèdjadjaran*; van iemand, die zijne godsdienstpligten vergeet: *masòk pèdjadjaran* d. i. apostaat worden.
503. *lingkoeh* — *mèlingkoeh di djalan* — aan den weg liggen te slapen, inzonderheid van iemand die op de zijde ligt met gebogen knieën.
504. *listro* — *soedah listro sèmoanja* — alles is kant en klaar, alles wat er wezen moet, is er, b. v. giften, aalmoezen ter uitdeeling.
505. *lòdròk* (42) — heel modderig van een weg = *lèlòk*. — Ook van *oebi*, die door lang koken beginnen te verwateren.
506. *loeloer* — *bèloeloer* — zich het geheele ligchaam besmeren met *bèboré wangi*.

507. *loemër* (166) — gesmolten van lood, vet of boter.
508. *loendoe* — ikan *loendoe* — een soort van visschen.
509. *loepis* — ikan *loepis* — zekere zoetwatervis; koewé *loepis* een soort van gebak.
510. *loewang* — sakit *měloewang* — pijn in een lid hebben, zonder dat er eene wonde in is — *obatnja di pidjit*.
511. *lôngkòt* — mas, pèrak *bělongkòtan* — een ruwe kluit goud of zilver, nog niet bewerkt door de goudsmiden.
512. *lòksék* — geruïneerd, bankroet, van een tokohouder, wiens bezittingen door de schuldeischers in beslag zijn genomen.
513. *longong-longong* — grooter worden, van een gat, b. v. van de moer van een schroef, door ouderdom.
514. *lontjat* — *bělontjat*, springen, van een dier (Sund. *loentjat*).
515. *lòpòt*. — *kukinja mėlòpòt-lòpòtan loempoer* = *mėlòpot lèpòtan* enz. — geheel overdekt met modder.
516. *loso* (170) — *měloso* — op den buik voortkruipen, zoo als een slang doet.
517. *lotjo* — *lotjo toengkat* — een stok, als hij vuil is, opwrijven met een stuk doek, met of zonder olie.
518. *lòtlòt* — *mėlòtlòt* — zich uitbreiden, al grooter en grooter worden, van eene wonde; ook van een tong, die b. v. een hond uit den bek hangt; vgl. Kaw. *lot*, zonder einde (vgl. ook Jav. *sėlòt*, C. S.).
519. *madoe* (30) — *kěmadoean tjatjar* — een ligchaamsgebrek, dat van de pokken is overgebleven, b. v. blindheid, hardhorendheid, enz.
520. *mamam* — een soort van slingerplanten (*òjòd*).
521. *mandar* — boeroeng *mandar*, — een vogelsoort, die op de *béo* lijkt.
522. *manjoeng* — ikan *manjoeng*, — een soort van zeevisschen. Ook wel *majoeng* uitgesproken.
523. *maròk* — *kěmaròk* — veel eetlust hebben, van iemand die pas van eene ziekte hersteld is.
524. *mègrèk* = *méngké* (50), niet genoeg kracht bezitten om het een of ander te verrigten, bezwijken onder een last.
525. *mětèkèk* — *ini sajoer mėlèkèk sèkali* — is te zout (*asin*), of te sterk gekruid, te bijtend (*pědès*).
526. *mělèngos* — *moekanja mėlèngos* — hij heeft zijn gezigt op zij gewend, zijn oogen er van afgewend, hij wil uit grootscheit (*angkoeh*) er niet naar kijken.
527. *mělèngkòk* — *mělèngkak mėlèngkòk* — laveren; vgl. *bèngkòk*.
528. *měmbèl* — meêgeven, doorbuigen, van een slappen draagstok

- of van een brug, die als er een zware last overheen trekt doorbuigt zonder te breken.
529. *mèna* — *mèna lajangan* — het vliegertouw maar goed toehalen, als de vlieger te hoog gaat. NB. Men zegt ook *lajangan poetoës* — voor *het vliegertouw breekt*, maar *oeloer tali lajangan* — vieren.
530. *məngəbət* (172) — *proet məngəbət* — pijn in den buik hebben, niet in den geheelen buik, maar op ééne bepaalde plaats, die vooral pijnlijk wordt, als men er aan komt; *bisoel məngəbət* — van de stekende pijn van een gezwel, dat op het punt staat van door te breken.
531. *məngələs* — zijn woord niet gestand doen, een kontrakt verbreken, b. v. van een man die beloofd heeft met zijn compagnon door te spelen of te handelen, en bij het eerste verlies zich terug trekt.
532. *məngəntjèr* of *məngəntjəl* — slap aangeboden van een band of hoepel (*soempé*).
533. *məngəntjit* — zonder ophouden etteren of bloeden, nat opgeven, van een gezwel (*bisoel*); ook = *məntjèrèt*, maar van een kleinere quantiteit, die zonder ophouden afgaat.
534. *məngəpi* — stil t'huis blijven, van een zieke.
535. *məngga* — *səməngga məngganja* — tjoema ini sadja (dit in zijn geheel, ongeschonden?); *tidaq səməngga*, niet heelhuids, ongedeerd, van iets b. v. van een reis, afkomen.
536. *məngigo* (48) — hardop droomen, slaapwandelen.
537. *məngiloet* (49) — *proet məngiloet* — kramp in den buik hebben; vgl. *məngiloe*.
538. *məngké* (50) — onder een last bezwijken, iets niet kunnen dragen, niet verder kunnen loopen.
539. *məngoeloen* — *soewaranja məngoeloen*, — schel klinken, zoodat het in de verte kan gehoord worden, b. v. van het huilen van een hond.
540. *məngòkkòl* (174) — bij herhaling, dikwijls hoesten; ook *məngòkkòl*.
541. *məngòr* (52) — op zijde zittende, scheef b. v. van den mond; ook *məngòk* (52); vgl. Jav. *məngo*.
542. *mənjədik* (176) — iets dat men reeds een keer gedaan heeft, alweêr en alweêr willen doen, b. v. opium rooken.
543. *mənjénjé* — bij herhaling wateren, nat opgeven, van een wonde.
544. *mənjəlontjong* — onbeschoft, vrijpostig handelen, van iemand die zonder permissie te vragen een huis binnenloopt tot aan de *pangkèng* (mij opgegeven: *njəlontjong*).

546. *měntang* — *měntang měntang* b. v. *m. m. saja miskin, m. m. loe kaja* (geef mij toch wat), ik ben toch (immers) een arm mensch, en jij bent rijk (*saja* en *loe* gaan immers niet zamen, C. S.); *měntang měntang loe ada poenja*, jij hebt toch wel wat, jij bezit het immers (zie Wdl.)
547. *měntis* — groeijen, opgroeijen, opkomen, van jonge plantjes, van een gezwel enz; vgl. *měnlík* (175).
548. *měong* — katjang *měong* — eene soort van erwten, die in 't wilde groeit en niet gegeten wordt.
549. *měsoem* (58) — *vuil* van kleeren, die iemand aan heeft, *vuil* van zijn corpus.
550. *měwèk* — *moeloetnja měwèk* — den mond vertrekken, van iemand die schreijen wil, den lip laten hangen. NB. Het wordt ook gebruikt voor het stijf op malkander gespannen houden van de lippen.
551. *miana* — pohon *miana* — draagt geen vruchten. De bladen dienen als geneesmiddel.
552. *misěroe* — *badjoe misěroe* — een buis van zijde, met wat gouddraad er tusschen in geweven.
553. *moedjoe* — *madja moedjoe* — eene soort van *madja's*.
554. *moěli* (177) — een gordijn (*lělangé*) aan de buitenkant van de deur der slaapkamer (*pangkěng*).
555. *moejoe* — den kop laten hangen, van een zieke kip. Ook van slaperigheid of moedeloosheid.
556. *moeloek* — *soewara moeloek* — *jang naik*, — hoog of ver klinkend, een stemgeluid, dat met veel krachtsinspanning wordt voortgebracht.
557. *moengkroek* — den kop laten hangen, van een haan die overwonnen is; ook van een mensch, het hoofd buigen van schaamte of beschroomdheid.
558. *moentjoe* (178) — de jonge uitspruitsels enz. van sommige planten en boomen; eig. = *poetjoe*; *moentjoekin* — beginnen (te spreken), van een *dalang*; vgl. *poetjoe*.
559. *moeré* (460) — een schoot doen op zijn eigen knikker; zie *koetih* (460), en vgl. Jav. *poerih*.
560. *montor* — *sakit montor* — eene ziekte die veel op *korěng* gelijkt.
561. *něngněng* (180) — een dun koperen instrument, waar de marskramers, die *běbėko* (264) enz. rondventen, op slaan; naar het geluid aldus genaamd.
562. *njajoe* — een soort van *tikoės*, grooter dan de *njingnjing*.

563. *njangkët* (181) — kleverig zijn, kleven, b. v. van gom.
564. *njawan* (182) — een geel beestje, dat er als een *këlantjèng* uitziet.
565. *njëm* = *dingin*, van het gevoel dat koud geworden rijst bij het eten in den mond te weeg brengt.
566. *njèmbèng* — een gewas, welks bladen als *sajoer* gebruikt worden.
567. *njèrnjèr* — niet digt geweven, en dien ten gevolge doorschijnen, van doek.
568. *njòlnjòl* — *moeloetnja njòlnjòl* — hij vertelt, verklapt alles, hij kan niet zwijgen.
569. *òblang* — *doerèn di òblang* — men doet er kokosmelk en suiker op, vóór dat ze gekookt worden; zie *kintja* (444).
570. *oebin* (220) — *batoe oebin* — een vloersteen (vgl. Jav. *djobin*).
571. *oedani* — *pohon oedani* — een boom, welks vruchten als geneesmiddel tegen de wormen (*sakit kèrmian*) gebezigd worden (zie Wdlijst).
572. *oedoek* — *nàsi oedoek*, zeker geregt; men strooit kokosmelk erwten enz. over de rijst (zal wel 't Jav. *woedoek* zijn).
573. *oedoel* — *roempoet oedoel oedoel* — een grassoort, welks pitten als lamppitten (*soemboe*) gebezigd worden.
574. *oelat* (155) — *oelat tikër* — een mat vlechten; *bamboe di oelat* — 't zelfde. Daarentegen *kèpang ramboet* — vlechten.
575. *oelèt* (186) — taai van hout, van een (houten) spijker enz.; 't tegenovergestelde van *gétas* — broos.
576. *oeloeng* — *batoe oeloeng* — een (edelgesteente), dat door ouderdom donkerkleurig geworden is. — *Boeroeng oeloeng oeloeng* een soort van roofvogels, die jagt maakt op jonge kippen, wouw (Jav. *woeloeng* of *oeloeng* C. S.).
577. *oemplèk* — *oemplèk oemplèkin* — opstapelen, ophoopen. *Toemplèk* — een hoop, een stapel; vgl. *bègoemplèk* (382).
578. *oengkoet* — *oengkoet-oengkoet* — uit gebrek aan krachten krom gebrekkig loopen b. v. al knikkende voortstompelen,
579. *oenté* — kokosnooten met suiker gekookt. Men legt ze in de *koewé dadar*.
580. *oentoetin* (194) — oppeuzelen, (zijn geld) verteeren, langzamerhand alles er door brengen.
581. *oerang aring* — *pohon oerang-aring*, een soort van boomen.
582. *oeribang* *këmbang oeribang*, de *boenga raja* der Maleijers (Zie boven blz. 25).
583. *oesam* — een uitgeperste kokosnoot (*ampas kalapa*).
584. *oesër* *oesër-oesëran* (zie 60) het middelpunt van een draaikolk, iets wat daarop gelijkt, zoo als de kruin van het hoofd.

585. *oesil* (61) — *oesil tangannja* — zijn handen niet stil (kunnen) houden, van iemand die graag plaagt.
586. *ògòk* — met iets b. v. een stok in een gat steken om een beest te dooden, dat er in gekropen is; naar of in een gat steken. Van hier *rògòk* en *sògòk*, 't zelfde. Het laatste heeft Rigg; van hier *sògòkin* — het Duitsche *bestecken*, iemand, b. v. een regter, door geschenken omkopen.
587. *òjòng* — pohon *òjòng* — zekere vrucht dragende boom.
588. *òjòtin* — iemand iets, b. v. water te drinken geven. Ook wel voor *te eten geven* gebruikt.
589. *olèsin* — met den vinger (of iets dergelijks) langs iets strijken; b. v. *di olèsin dèmpoel* — van eene schuit, die gekalefaterd wordt; vgl. *tjòlek*.
590. *otèl* — *otèl-otèl* (187), zich heen en weêr bewegen, b. v. van tanden, die onder het eten los zitten.
591. *ondjé* — pohon *ondjé* — een gewas op de *langkoewas* gelijkende, als zuring in de *sajoer* gebruikt. NB. *pohon* heeten alle gewassen groot of klein, die een stam of stengel hebben; in tegenoverstelling van *ojòl ojòt* (beter: *òjòd òjòd*, zie onder 520), klim of slingerplanten, b. v. *katjang*.

Batavia, den 12^{den} Junij 1864. ¹

WelEdele Heer!

Voor eenigen tijd heeft U mij een opstel toegezonden, handelende over een Maleisch handschrift met klinkerteekens (zie Tijdschrift van 't Bataviansch. genootschap XIV, bl. 189 vv.).

Tot wederdienst zet ik mij thans neder om eenige opmerkingen betreffende het daarin voorkomende Maleisch neder te schrijven, niet om te vitten, maar om U te doen zien, dat de Bataviasche schrijftaal, die vrij wel met het Maleisch in gemeld geschrift overeenkomt, grootelijks van de spreektaal afwijkt.

Ik begin maar van voren af aan.

¹ Ontvangen 15 Junij (des namiddags om 4 uur) weinige uren vóór den dood van den schrijver. Al lang aan de tering lijdende, werd hij dien avond, omstreeks 8½ uur, in zijne kamer dood op de bank zittende gevonden. C. S.

moedah-moedahan. Bat. *barangkali*.

moedah. Ook schrijftaal. Spreektaal *gampang*.

bahoewa. Schrijftaal. In de spreekt. niets daarvoor.

kamoe. Schrijft. Spreekt. *loe* of *loe orang*.

akèn. Schrijft. Men zegt: *bëntji sama orang*.

sasawatoe. Batav. alleen *satoe*.

di djadikèn — *kabèdjikan*. Als een inlander over de godsdienst spreekt, gebruikt hij die woorden wel. Anders zijn ze wat deftig.

jang amat banjak. Zeldzaam. Het gewone *jang banjak sèkali*.

djikalau. Bat. *kaloe*.

kahandak. ¹ Bat. *maoe* of *kamaoëan*.

mènggantikèn. Bat. *ganti* of *mèngganti*.

istri. Zeldzaam. Gewoonlijk *bini*.

dèngan. Schrijft. voor *sama*.

Pag. 2. *Mèlajinkèn* is Batav. Niet *mèlajinkèn*, hoewel men anders *lajin* uitspreekt.

Pag. 3. *lan*. Batav. altijd *dan*. — *Dan tètapi* heb ik nog niet gehoord. Wel *tètapi* alleen om eene sterke tegenstelling te kennen te geven. Anders wordt *tètapi* weinig of niet gebruikt. Men zegt dan *mèlajinkèn*.

Pag. 4. *sjarga*. ² Batav. *sorga*.

sigra. Batav. idem (dus ook zonder *h* aan 't einde; von de Wall heeft *sigèraha*). *saksi* of *saksji* ². Batav. *saksi*.

Verder zijn Batav. *siksa*, *dosa*, *bèsar* en *naik*.

Pag. 5. *bipartjinta-an* etc. — Zulke verlengde vormen zijn mij nog nooit voorgekomen. Ook is het, meen ik, zonder voorbeeld, dat *bè* met *bi* verwisseld wordt (bravissimo!).

tampat ³ Batav. *tèmpat*.

Pag. 6. *Hitèm*. Batav. *itèm*.

bènèr. Bat. idem; maar zeldzaam. Gew. *bètoel*.

engèt. Bat. idem naast *ingèt*, *ingètin* etc.

kèkèl, *sètèngah*, *dèngèr* en *sèmbah*. Ook Batav.

balis (.(schrijffout voor *balès*) is mij nooit voorgekomen; *sèsèt* alleen in de spreekwijze *mati sèsèt* — een zelfmoord begaan.

satèngah en *sambahjang* heb ik nog niet gehoord. Wel *sèmbahiang* in pl. v. *sèmbah-jang*.

lèpas, *malèm*, *dalèm* en *sangèt*. Batav. idem.

¹ Lees: *kahèndak*.

² De *sjin* is hier alleen gebezigd, om aan te duiden, dat het een vreemd woord is (Zie Aant. op den *Pandjatandèran*, bl. 22).

³ Deze uitspraak is uit de brabbeltaal van de collegas van den Evangelie-Bazuinstecker.

dari. Batav. *dèri* of *déri* ¹.

ampat (vgl. bl. 63 noot 3) Batav. *èmpat*.

saparti. Batav. *səpərti*.

datang. Batav. *datang* of *datəng*.

handak ². Batav. *maoe*.

kardja. Batav. *kirdja* (zie 466) of *kərdja*, even als *bintji* of *bəntji* (zie op deze bl. noot 6).

kandiri. Batav. *kəndiri*. Zeldz. Anders *səndiri*.

sarta. Batav. *sərta*. Zeldz.

ganti. Batav. idem.

batapa. Batav. *bətapa*.

palihara. Batav. *pijara*.

sakalian. Batav. *səmoa*.

sadjog ³, koel. Batav. *tis* (Jav.).

hangat — heet. Batav. *Angət*, warm (*sətəngah panas*).

atawa. Batav. *atau* of *astau*. Ik geloof niet, dat men in *atau* twee klinkers hooren kan, zoo als in *maoe*, *laoet* enz.

bartiap ⁴. — De inlander zegt altijd: *di tioep angin*. Het actief schijnt hij van den wind niet te gebruiken. Het Maleische *tiap* is hier *sabən*. *pərhoemaän*. Maleisch wordt hier niet verstaan. Het meest in gebruik is *boewah di alap*.

ija. Dit is alleen in den Jav. zin gebruikelijk. Anders *dia*.

kapada wordt *sama* als het met een persoon verbonden wordt; anders *di*.

Pag. 7. Batav. zijn: *blakang*, *prang*, *parangi*, *barani*, *bli*, *proet*, *pərih* en *satroe*, ofschoon ik wel eens *bəli* ⁵ gehoord heb. Niet verstaan worden: *sawami*, *pəri*, *bri*, *anoegraha* en *poetəra*.

kintjing ⁶. Batav. *kəntjing* of liever *bəsəni* (witgedast, om niet *pissen* te zeggen).

angətin nasi = koud geworden rijst opwarmen. Batav.

nagri. Batav. *nəgri*.

Pag. 9. Batav. zijn: *bəda*, *bəja* (belasting), *kiri* ('t tegenovergestelde van *kanan*) *riboe* (duizendtal), *takoet*, *toeloeng*, *kasih*. — *Bəja-in* bet. iets be-

¹ Uitspraak van de brabbeltaal (ook: *dəri*, door de spelling even natuurlijk, maar even ongegrond als Pijnappel's *djəka* en *bəgi*).

² Lees: *həndak*.

³ Lees: *sədjoeek*.

⁴ Moet een schrijffout in pl. v. *bərtioep* zijn.

⁵ Dit is wel de juiste uitspraak, terwijl *bli* tot de brabbeltaal behoort.

⁶ Brabbeltaal, even als *bintji* (in pl. v. *bəntji*) enz.

kostigen. *Biaja* 'schijnt hier niet voor te komen. — Bij het knikkeren gebruikt men: poekoel *məngéré*. — Men zegt ook *pakéjannja rébo* voor *hij heeft veel kleéren*.

Pag. 10. Achter een passief wordt *oleh* nooit gebruikt. Men zegt b. v. *saja poenja sətangan di tjòlòng orang*, of *roempoet di bawa si Amad*. In de schrijftaal gebruiken zij wel eens *dəngan*, zeker in navolging van het Jav. *kalih*, b. v. in de Rådjà Pirangon. Dit *kalih* komt wat spraakgebruik aangaat volkomen met *sama* overeen. — *Oléh oléh* — beteekent de opbrengst van den oogst, wat men door oogsten verkrijgt. Voor *di pərolehnja* zegt men *di dapatnja*.

Pag. 11. *angkau*. Batav. *loe*.

lampau — overtreffen. Onbekend. *Liwat* het gew. woord.

sampe. Batav. 't zelfde (maar toch met *é* in pl. v. *ej?*).

soengei. Zeldz. Liever *kali*.

tjoba. Batav. idem.

lěbèh. Batav. *lěbih*.

Pag. 12. Het Batav. heeft *rikoet* en *robak* ¹ naast *ikoet* en *obak*.

Pag. 14. *Bangkat*. Zeker een fout voor *bangkit*. Zoo spreken mijn goeroes uit. Zij zeggen dat het *opstaan* beteekent, nadat men gebeden heeft, en dat men anders *bangon* gebruikt. Het is opmerkelijk dat in de religie zooveel Maleische woorden voorkomen. Toewan imam toeloeng *nikahkən* ² anak saja, zegt de vader die zijn dochter uithuwelijken wil. Toedjoeh *likoer* hari boelan poewasa — terwijl men anders altijd *doewa poeloeh* gebruikt, — dan wordt de *pitra* betaald. *De taal heldert de geschiedenis op* ³. De Batavianen zijn door Maleijers bekeerd; *bělon* ⁴ is ook uit dien hoek. De Muedzin heet hier *bilal* even als op Sumatra.

Ik ben voor eenige maanden met mijn goeroe de lijst van woorden eens doorgelopen, die von de Wall als proeve in het tijdschrift heeft uitgegeven. Van de eenigzins minder alledaagsche woorden, verstond hij alleen die, welke op de scheepvaart en de godsdienst betrekking hadden. De Batav. woorden, die op den landbouw betrekking hebben, zijn, voor zoover ik mij herinneren kan, alleen Jav. of Soend. *Biar*, Batav.

¹) Omdat het de *r* in 't prefix *běr* altijd weg laat, heeft het bij *běrikoet* en *běroebah* de *r* tot 't stamwoord gerekend.

²) Geen Mal. maar *Arabisch*, en dat dit in godsdienstzaken overheerscht, kan wel zoo bijzonder *opmerkelijk* niet heeten, C. S.

³) Mits met verstand geraadpleegd, C. S.

⁴) Wat bewijst dit? is dat ook een woord v. d. Godsdienst? C. S. (De Heer Homan schijnt *Bataksch* lb. IV, bl. 188 gelezen te hebben, maar daar de opmerking uitgaat van iemand, die niet tot *de* bende behoort, heeft hij er natuurlijk geen notitie van genomen, vgl. boven N°. 582).

béjar meest in den zin van het Jav. *moegi moegi* of van *opdat*, en met eene ontkenning *béjar djangan*; b. v. *takër béjar moendjoeng* — meet als 't blijft de maat opgehoopt vol (Echter spreekt men ook *bijar* uit). *tégar*. Batav. *tégër* — onverschrokken onder gevaren, van iemand die kalm en rustig blijft, wat er ook gebeurt.

Hard heet *kras*. Ruw heet *kasar* in tegenov. van *beschaafd* van manieren, en *kasap* in tegenoverstelling van *gladgeschaafd*, van hout.

toeha. Batav. *toewa*.

djawoeh, ver. Batav. idem.

děmi (zeldz.) en *děmikian* ook Batav.

doeloe te Batav. in pl. v. *dahoeloe*.

doewalapan. Batav. *dělapan*. Zou *sěmbilan* ook zoo gevormd zijn van *sa-en ambul?*

Hoe kan men dit nog *vragen?* Crawford en von Humboldt wisten het al; evenzoo Bopp. Pijnappel schijnt er echter, vreemd genoeg, niets van te vermoeden (of te gelooven?), want niet alleen zegt zijn Wdb. er niets van, maar in zijne *Nieuwe Spraakkunst* § 101 schijnt *implicite* te liggen opgesloten, dat de woorden *dělapan* en *sěmbilan* niet, als de namen van een getal door aftrekking gevormd zijn. Zoo hij werkelijk die in 't ooglopende afleiding nooit opgemerkt heeft, dan had hij *dit* ten minste kunnen leeren uit mijn *Mal. handschrift met klankteekens*, of althans daardoor (nam. door de schrijfw. *doewalapan*) op de gedachte kunnen gekomen zijn. — In een oud-Jav. inscriptie vind ik in 't jaartal *doewamwilan atoës*, hoogst waarschijnlijk (schoon 't verband niet recht duidelijk is) voor 800: dus *ambul* met *alap* verwisseld. Vreemd blijft daarbij evenwel het Mal. *salapan* in de beteekenis v. 8 in pl. v. 9, zooals het in 't Sund beteekent. Maar is het wel *waar*, dat het in 't Mal. 8 beteekent, of heeft Marsden, die ook al niet de etymologie v. deze woorden inzag, het misschien maar op den klank af gegist? Bopp zegt nog al (waar Marsden wel eenige aanleiding toegeeft, al zegt deze 't niet uitdrukkelijk), dat *salapan* het *meest gewone* woord voor acht is! C. S. (Marsden heeft gelijk, en kende 't Menangkabowsche woord, dat ook te Bangkaeloe gebruikt wordt).

Batav. zijn verder: *rěndah*, *sěgala*, *sěmboeni*, *pětjah*, *panghoeloe*, *pohon* en *kajin*.

ringan wordt niet verstaan; Bat.: *ěntěng*.

soenggoeh wordt weinig gebruikt. Het gew. woord is *bětoel*.

karanja (schrijffout in pl. v. *kiranja*). Onbekend.

kamoedian. Schrijftaal.

Verder zijn Batav.: *kěndak*, *koewasa*, *koerang*, *gěntěr*, *mardika*, *mar-toewag*; de woorden die familiebetrekkingen uitdrukken en daarbij op een klinker uitgaan, krijgen alle een q achter zich, b. v. *adeq*, *oewag*, etc.

Pag. 18 en 19. Bat. zijn nog: *rasia*, *soedara*, *manoesja* (het menschedom, de mensch als kollektieve eenheid, in tegenov. b. v. van Allah); *bagi*, *bagian* en *tjěrita*; *tjěritěra* niet. *Pakajan* ook niet. *Doeraka* (pag. 20) — verzet tegen zijn ouders is Bataviaasch. — *Karoenia* = Bat. *kasihan* of *pěngasih*. *Sěnantiasu* = Bat. *pěpěs*. *Arkien* wordt hier niet gebruikt.

In den laatsten tijd heb ik bij voortduring aan maagpijn geleden en aan lusteloosheid, die daarmee gewoonlijk gepaard gaat. Daardoor komt het dat ik nog niet bij de *njonjah sawang* (een Mal. boekenverhuurster) geweest ben. — Mijn Soendanesche goeroe heeft bovendien in de laatste week vacantie gehad, omdat zijne kinderen moesten besneden worden. Hij bezit de Sri Rama.

Ontvang dit briefje in welstand.

T. T.

(geteekend) J. D. HOMAN.

WOORDENLIJST.

- abangan*, een pijp waardoor men water afleidt (Rigg, bl. 343); *goot* op een dak om 't regenwater af te leiden, en meestal van pinanghout vervaardigd (vgl. Jav. *wangan*).
- abët* 107, 240
- aboek* 241
- ajër* 408
- alap* 79 en bl. 64
- ali* 242
- alijoemboe* 243
- alis* (Jav.) bl. 25, *wenkbrauw*.
- almèndër* (bl. 25), *Armenier*.
- alòk* 110
- amad* (bl. 65), eign. (Arab. *Ahmad*).
- ambèlar* 234, 245
- ambèt* 244
- ambing*, *oembang-ambing* 72
- ampas* (Jav.) 583
- ampëg* (Jav.) 3
- ampèla* 108, bl. 39
- ampèlasin* 243
- ampik* 109, 246
- andapita* 247
- andjoer* 110
- angët* 392 en bl. 64.
- anggoer* (Jav.), *doedoek mēnggangoer* 25
- angkër* 171
- angkin* 111, 248
- angkoeh* (Jav.) 526
- anglo* (Jav.) 432
- antèlas* 279
- aoer* (Jav. *awoer*) 267 — *awoer-awoer*, *eetwaren* in 't algemeen; *toekang awoer*, *een koopman die allerlei eetwaren rondsjouwt*.
- arèn* (Jav.) 299
- aring*, *oerang-aring* (Jav. *orang-aring*) 581
- arkoe* 249
- aroewah* 21 en bl. 25
- arti* 22
- artja* (Jav. *rètja*) 209 en bl. 25
- asal* 22 en bl. 25
- asëp* 417, II.
- asijan* 1, 250
- asin* 525
- ason* 251
- astaw* of *ataw* bl. 64
- atjèrang* 252
- atlas* 279
- awas* (Jav.), *goed kunnende zien* van de oogen; *awasin* 304
- awat* 253
- abad* 53
- badiq*, *een recht doorgaande dolk* niet slangvormig zooals een kris.
- badjang* 254
- badòk* 112 en bl. 20
- bahna* 255
- bak* (Chin. v. Foekjan *bek*, gewoon Chin. *mě'*), *Chin. inkt*, zoogenaamd Oost-Indische.
- balan* 256

- balang* (Jav.), *sprinkhaan*; *balang sangit* (Jav. *walang sangit*), zeker stinkend gevleugeld insekt, dat op de padi aast.
- bandan* 257 en bl. 27
- banděng* (Jav.) 334
- bandil* (Jav.), *een van dorens voorziene vork om dieven mede te vangen.*
- bandji* 258
- bandòt*, *kambing bandòt*, *een bok* (Jav. v. *Bautěn wědoes badòtan*, *een ram*).
- bang* (bl. 26), I *oproeping tot 't gebed.*
II (Jav.), *rood v. geverfde stoffen, kajin di bang* b. v.
- bangal* zie *běngal*.
- bangkēs*, *běbangkēs*, *niezen.*
- bangkit* bl. 65
- bangon* bl. 65
- bangsat* 259
- bangsěng* 259
- bangsing*, *een dwarsfluit* (Mal. *bangsi*).
- bantji*, *een hermophrodiet.*
- bantol* 260
- basi* (Jav.), *een etensschaal* (Jav. ook *bési*).
- batapora* 261
- batjak*, *kěbatjakan* 2
- batjang* 262
- batjok* bl. 26
- bawang*, *pělatok bawang* 396, 58
- bawangan* 263
- běběk* 163, 266, 486
- běbėko* 264, 561
- běběr* 267
- běbėr* 141, 267
- běbika* 265.
- běborė* 506 (Jav. *borėh*).
- běboto* zie *boto*.
- bědak* 398
- bědėbah* of *bědėgah* 113
- bědoedak* (Jav.), *soort van adder.*
- bějlar* bl. 65, 66
- bėk* (Holl. *wijk*), *inlandsche wijkmeester.*
- bėkėk* 163
- bėla* 235
- bėlado* 284
- bėlatoeng*, *made* in een lijk of kreng (Sund. *bilatoeng*); *zekere kleine boom met wit vocht in de bast.*
- bėlėk* 42
- bėlěntoeng*, *kikvorschoort*, die zich op de boomen ophoudt, zich bij regen opblaast en *oeng oeng* roept.
- bėlės* (Jav.), *mata bėlėsan*, *oogen waarvan de rand rood is, de haartjes onderaan uitvallen, en die water uitlaten.*
- bėligo* bl. 27
- bėlėdok* 286
- bėloeděr* 285
- bėlok* 42, 505
- bėlėk* 164 (Jav.), *ook van rijtuigen en vaartuigen een anderen weg inslaan.*
- bėlon* bl. 27 en 65
- bėlongkotan* 511
- bėlongsong* (Jav.), *een trechter van papier of bladeren, een trechtergewijze ingedraaid pisangblad om ěmping in te doen.*
- bėna* 268
- bėndė* (bl. 27), *bėndė pėrang*, *muzijkbekken als oorlogstrom.*
- bėndjoet* (269), Jav., *kleine builen op 't hoofd v. 't vallen enz.*
- bėndjòl* 269 *grootte builen v. 't vallen enz.*
- běngal* of *bangal* 64 (Balin. *bongol?*).
- bėngbėng* 270
- bėngėk* 271
- bėngėk* 3, 272

- běngěp* 273
běngèr 274 (ook *běběngèr*; vgl. ook Jav. 'mběngingèh).
běngis 35
běngkak 271, 273
běngkèng, kwaadaardig v. menschen.
běngkòk 527
běngoe (Balin) 169
běngoel, gezwollen v. d. oogen door schreijen.
běngok 271
běnjèk, papperig als verrotte vruchten; *minjak* *běnjèk*, olie van verrotte kokosnoten gemaakt.
běntèk 273
běntji 18 en bl. 64.
běntoer 38, 260
běntòl 124
běrarakan 275
běrèbèt 293
běrèk 276
běrēm 88
běrèndjol 269
běrèngkolan 294
běrès 75
běrgèdèk 358 (moet een substantief zijn, zoodat hier *běr* 't gewone voorhechtsel niet kan zijn, te meer daar dit te Batavia steeds *bě* is).
běrgèlèt zie *gěrgèlèt*.
běrdòt, *měmběròbòtan* 295
běroeboesan 116, 296
běroendjah (Jav. *ngroendjah*) 13
běroentoesan 73, 376
běròp (Holl.), *werf* (Sund. *běròk*).
běrongosan 10
bět 4, 277
bětít 278
bětét (Jav.), zekere kleine papegaai-soort (Rigg. bl. 113).
bětjèk, *nattig*, *slikkerig* (Mak. id.).
bidal (Portug. *dedal*), *vingerhoed* (Sund. id.).
bidèdar of *midèdar* 279
bijang (Jav., *moeder*), *wijffe* v. dieren; *sampi* *bijang*, een koe, *ajam* *bijang*, een hen, enz. (vgl. *bikang*, en 't Jav. *babon* van *baboe*, *moeder*).
bijanglala, *regenboog* (Balin. *bjanglalah*, zie *wiwáha*, bl. 76 m.).
bijar bl. 65
bikang (Sund.) = *bijang*.
bikin 466; *bikinan*, *maaksel*; *měmbikinin*, voor iemand iets maken.
bilal 44, 409, bl. 26, 65
bilalang, een sterrewichelaar, waarzegger.
bilas (Jav.), *měmbilasin*, iets overwasschen.
binal 6, 280
binbinan 130, 282
bindang, door den neus spreken.
binděng 281
bintit 115
bintoel 124
bisa 240, 350
bisbis 413
bisoel 115, 530, 533
biting (Jav.), een bamboepennetje zooals die, waarmede men pisangblad-inwikkelsels van gebak vast en digt maakt.
bitjòkòk 5, 283
bodak 287
boegana 288
boelèt 232, bl. 27
boenboenan (Jav.) 60
boengkēm (Jav.), *zwijgen*, niet afgaan van een geweer.
boengkoes 431
boengsèl, een knoop in een zakdoek.

- boengsil* 7
boeni (Jav. *woeni*), *Antidesma Buni*; de vruchten zwart en eenigzins zuur (zie Hasskarl bl. 54, Sund. *hoeni*).
boentoe (Jav.), *verstopt, waar geen doorloop is; gang boentoe, cul de sac.*
boeroeng 251
boewal 8 (vgl. Rigg's *ngaboerial*).
bogé, kébogean 289
bòlòng 102
borbor 290
borta 291
botapora 9, 261
boto 292
bòtòr 450
dadar (Jav.), *eijerstruif, 579; mēn-dadarin, voor den dag komen v. d. maan.*
dadòng (Bal.), *over-over-grootvader of — moeder.*
dagoe 298
dalēmtoe 118
danglang, een koperen pot (Rigg bl. 100).
dangkal 11 en bl. 9
dangòl 299
daring, pēndaringan (Jav. *padaringan*) 117
dasdas 300
datēng bl. 64
datoe 21 en bl. 37
dēboek, bēdēboek 301
dēgēng 119, 302
dēging 303
dēhēm 146, 418
dēkēm 236
dēlēngēk, mēndēlēngēk 304
dēmēk 12
dēmin 313
dēmpoel (Jav.) 589
dēngan bl. 40, 65
dēngkoel (Jav.), *knie.*
dēnòk (Jav.), *poezelig, mollig* (Leydeker bij Pijnappel verkeerdelijk: *dēnok*).
dēpan bl. 29
dēpēlèk 305
dēradjak, mēndēradjak 297
dēròbòs 336
dēroengkoe 337
dī bl. 40
dīdī laoet 121
dīdīh 8, 417
dīja bl. 64
dīngkērak 13, bl. 39
djālī (bl. 28), *zekere koorn- of grasachtige plant; de vruchtjes gekookt gegeten.*
djambèt 306
djanggar (Balin.), *de kam van een haan* (Pijnappel's *djēnggēr* is Jav.).
djanggoet (Jav.), *de kin* (vgl. *djēnggòt*).
djangkērīk 148
djantoe 308
djaran 309
djarēm 236, 310
djatoh 354, 355
djawoeh bl. 66
djēboer (bl. 28), *'t plompend geluid* b. v. van iets dat in 't water valt.
djēding (bl. 28), *naar boven gebogen v. d. bovenlip.*
djēdjaka (Jav.) 491
djēdjaloek (Jav.), *om aalmoezen rondloopen* (Rigg bl. 173).
djēdjalon (bl. 28), *een lat, om atēpbladen aan vast te rijgen.*
djēdjəl 125
djēdoer (bl. 28), *knallen v. e. ge-weerschot.*

- djègèr* (bl. 28), *stijf, onbuigzaam.*
djèlamoet, mëndjèlamoetan 307 en
 bl. 27.
djèmbèrak 14, 311 en bl. 20
djèmbøeng 145, 122, 312
djèmin 313
djèmpol (Jav.), *duim.*
djèndòl 123, 269
djènga 314
djènggè 315
djènggòt (Jav.), *baard* (vgl. *djanggoet*).
djèngit 126, 316
djèngking, kala djèngking (Jav.), *scor-*
pioen.
djèntil 317
djèrawat 115 en bl. 28
djidat 60, 38, 123 (Bal. *gidat*).
djingkèrak 13 (vgl. Mal. *djingkat*).
djitak 90, 318
djoedès 319 (R. v. Eijs. en Lucardie :
djoedas, valsch.)
djoengat 127, 320
djoenoek, mëndjèroenoekan 321 en
 bl. 27
djoenoen 128, 322
djoerang 127, 320
djoering (bl. 29), *de natuurlijke afdee-*
ling van een doerijaanvrucht (Jav.).
djoesta, leugen (Mal. *doesta*).
djòran 328
djorok 323
dobèlé 127, 324
dobèrak 325
dobèrèk 326
dòdòr, mëndòdòran 327
doedoel 328
doekdoek 329
doelang 59
doeldoel (Arab.), *eigenn. v. 't paard*
van Ali.
doeloe bl. 66
- doelpakar* (Ar.), *eigenn. van 't zwaard*
van Ali.
doeraka bl. 66
doerèn (Jav.) 32, 569
doesin, mëndoesin 47, 330
doet of dot 335
doewèt, kèdoewat-kèdoewèt 331
dòjòng 77 (vgl. Sund.).
doko-doko 333
dongkang 434 (Balin.).
dongkèk 332
dongkol 23, 24
dop 334
dot zie *doet*
èbèt zie *mèngèbèt*
èdèn zie *mèngèdèn.*
édja 22
èmbèt 277
èmbòk (Bal. en Jav.), *oudere zuster.*
èmpèlok, de pit v. d. mangga (Jav.
pèlok).
èmpèt 23
èmpoek 42 (vgl. Jav. en Sund.)
èmpòng 338
èmpos 131, 339
èndòng, mèngèndòng, buiten huis sla-
pen v. iemand die bij een rønggeng
op de pasar blijft.
èngga 26, 346
ènggèt 340, 441 (vgl. *sènggèt*)
èngkèlèk 15, 342
èngkèt 341
èntèng (Jav.) bl. 66, *ligt te dragen.*
èntik 175
èntòt, mèngèntòt, een vrouw tot den
bijslaap trachten over te halen.
éwa 18 en bl. 26
gaboeng 343
gaboès 465
gadah 344
gado 16

- gaja* 19, 152, 443 en bl. 34
gajam of *gajem* 53, 345
galah 19, 152, 441 en bl. 34
galak 110
gali, *pënggalijan* 191 en bl. 84.
gandapita 247
gandarija 347
gandastoeri 348
gandjël (Jav.) zie *Aan den lezer*.
ganggoe 502
ganting 349
gapa 350
garis 234, 245
gasir 17, 191 en bl. 9
gëbër 351
gëboer 352
gëbos 353
gëdëbëlak 354
gëdëbëlœk 355
gëdëbongan 356 (Jav. *gudëbog*).
gëdëk 18, 357
gëdëk 358
gëdëng 225
gëdibëlëk 359
gëgarës 112
gëgës, *mënggëgës* 360
gëlanting, *mënggëlanting* 458
gëlëmbòkin 362
gëlintir bl. 35
gëmbës of *gëmbës* 361
gëmël bl. 8 en 35
gëming 363
gëmpël 364
gënit 135, 365
gëntël 366
gëntër 367
gëntjër 19, 174, 368, 427
gëntoer 369
gëntoes 38, 369
gépé 370
gëpëlak 371
gëpëng 66
gërambingan 136
gëramsoet 386
gërëmbëng 387
gërépé 388
gërëpës 142 (Jav. *gëripis*).
gërëljok 61, 168
gërgëlèl 140
gëridip 390
gërijap 389
gëriming, *mënggëriming* 391
gëringing, *een mondharp* (Sund. *ka-*
rinding, Jav. *rinding*).
gërodok 24, 392
gëroedoek 137, 156
gëroempoeng 138, 393
gërohong 20 en bl. 20
gërombong, *mënggërombongan* 139,
 394
gëros 372
gërot-gërot 373
gërowak 212
gësoe 374
gëtas 186
gëtët (Jav. *gëtët*) 375
gidoe 376
giles 398
gilgil, *mënggilgilan* 378
giling 398
gisi 90, 377
giwang (bl. 35), *een oorbel*.
göbëlök, *dom tot idiotisme toe* (Jav.
gëbëlëg).
göbët 379, 454
gödög, naam v.e. *sambël*-soort van *kat-*
jang pëté, *kélapa*, enz., die vooral
 bij de *këtoepat* gegeten wordt.
godot 380
goeboeg (Jav.), een hoog op palen
 staande loods, waar men tegen
 de rijstdiefjes enz. de wacht houdt.

- goedèl* (Jav.), een jonge buffel; *tai goedèl*, 't vuil aan de pudenda.
goedoe-goedoe 381
goempèlek 141, 382, 577
goendoe 230, 232, 350, 383
goenëm, *bërgoenëm tjatoer*, met *el-kander beraadslagen* (bl. 35).
goerëm, half donker zooals om 5 uur 's morgens.
gombès zie *gëmbès*.
gongsèng 384 en bl. 84
gorèng 384
gotjan 385
hajoen pidaraïn (Ar.), een amphibie.
katam 395 (Jav. *katam*).
hoedhoed 396
honar zie *onar*.
iba 397
igo of *igoe* 48, 536
ija bl. 64
ikël 62
ikët pinggang 327
ilër (Jav.), 't vocht dat iemand in den mond heeft, als hij trek heeft b. v. om zuur te eten; *mëngilër*, *watertanden*
ilës 398
ilir, de zeekant; *milir*, zeewaarts, noordwaarts.
impak 143, 399 en bl. 25
impas, afgedaan, vereffend v. een schuld (Sund.).
intip (Jav.), gluren, loeren b. v. om te weten wat iemand doet.
isèng 25
isit 21
iso (Jav.), de darmen v. e. beest.
itil (Jav.), de kittelaar; *itil-itilan*, de huij v. d. tong.
kabang-kabang 400
kabèt 401
kaga 27, 346
kahar (Holl.), een kar.
kair 402
kaja 107, 150 en bl. 33
kakèdji, *Ruta Graveolens* (Rigg. bl. 404).
kalapèsat of *salapèsat* 404
kalèng 403
kalimaja of *kalimanja* 147
kalisoewan bl. 33
kaloe 259, bl. 63
kama 405, 414
kambang 196
kambodja 204
kampèrèt 406
kani, *madja kani* 407 (R. v. Eijs.: *galnoot*).
kantil zie ond. *koental*
kantjap 2, 408
kantjoet (Jav. *tjantjoet*), de sarong tusschen de beenen doorhalen.
kaòk 44, 409 en bl. 33
kapouakan (Jav.), kinderen van broeder of zuster, *neveu*, *nepheu*; *kapouakan misan*, kinderen van een cousin (Rigg. bl. 200).
karoewan (Jav.), *karoewanan* 208, 411
kasap (Jav.) bl. 66
kasih 466
kasijap, *mëngkasijap* 410
kasoer 361
katjobélo 411
kawakawa 400, 412
kèbat 246
kèbat, *mëngkèlèbatan* 158 en bl. 27
kèbèn 144
kèbès 413
kèbèsa of *kèmbèsa* 414
kèboes of *kèbos* 415
kèdjèp, *mëngkèlèdjèpan* 218 en bl. 27

- kədo* of *kədoe* 145, 416
kədoeng (bl. 33), *een diepe plaats*
 in een rivier, waar weinig stroom
 is.
kədoes 417
kədoet 218
kəhəm 146, 418
kəkantòng (Jav.) 99
kəkəntjəng (Jav.) 419, 445 (Rigg:
kakəntjəng)
kəlagəpan, *mati kəlagəpan*, *stikken*.
kəkolé 419
kəlakat 445
kəlangkan zie *langkan*.
kəlangkang 37
kəlantjəng 420, 564
kələboe bl. 39
kələd 421
kələk 421
kələmboengan, *de blaas*.
kələpak 429
kələs 231
kələtək 446
kələtis, *məngkələtis* 447
kələtji 233
kələdjot, *məngkələdjotan* 448
kəloemit 449
kəloemping, zie *kəloeping*
kəloeng 29, bl. 33
kəloeping of *kəloemping* (422) *bloem-*
hulsel v. d. *cocos* (R. van Eijs).
kələmbəng 423
kəlongkang 450
kəlongkongan 451
kəmodoewan 30, 519
kəmbang (Jav.), *bloem*; *kəmbang*
api 116
kəmbəsa zie *kəbəsə*.
kəmpək 219, 424
kəmpəlang 425
kəmpəs (Jav.), *ingeslonken* als de buik
 van een vrouw die bevallen is; of
 v. een, die ledig is.
kəmpis, *veldflesch* v. glas met rotan
 omvlochten.
kəndaga 144
kəndali (Jav.), *teugel* van een paard
 (Rigg, bl. 224).
kəndəka 426
kənja 86
kəntəl 427
kəntjing bl. 64
kəpang 65, 185, 574
kəpangan 96 en bl. 9
kəpé 459
kəpəlak 429
kəpəngin 25 en bl. 33
kəpət 430
kəpoes bl. 25
kərah 114
kərahoe 466
kərang (480), *kleine schelpen* (Rigg:
krang).
kərəat, *məngkərəat-kərijoet* 473
kərədèp 467
kərək 431
kərəmėki, *schulfers* op 't hoofd.
kərən (Jav.) 432
kərən 35
kərəpət 468
kərəpət, *məngkərəpətan* 469
kərəpət 470
kərət 375
kərikit zie *kikit*.
kərkəling 433 (Sund. *karkəling*).
kərmī (Jav.), *sakit kərmījan* 571
kəroebi, *toes kəroebi* 474
kəroejok 156
kəroepok 154 (vgl. Rigg's *koeroe-*
pok)
kəroeron (*roeroe*), *ontijdig bevallen*,
ontijdig verlost zijn v. e. vrouw.

- kërok, mëngkërok* 434
kërokot 36
kësëd, ruw, stroef niet glad.
kësip 435
kësòt, mëngèsot 237
këta' 150
këtan (Jav.) 241
këtëkik 148, 436
këtël 437
këtül 438
këtjiwa 28
këtjoewa' 149
këtoepat 155 en bl. 33.
këtok 31
kibër (351), *kibër kibër, klapwieken*.
kijoeok, mëngkërijoekan 156, 472
kikil 153
kikit, mëngkërikitan 157, 471
kikoek 439
kilajoe 440
kilik 151
kilit 152, 441
kintja 32, 442 (Jav. *stroop*, zie Janz).
kipërat 443 (Jav. *tjiprat*).
kiping, 't rad van een pëdati (Sund. *kakiping*, vgl. Jav.).
kipsaoe (Chin.) 499 (ook: *kipsijaoe*; Sund.; Makas. *sawo*).
kitoet 444
koba 452
kobar 453
kobës 33, 142, 454
kodja 381
kòdjòr 431
kòdjòt 448
kòdòk 434
kòdòng, mëngkòdòng 139, 455
koebit 379, 456, 454 (vgl. *tjoebit*).
koëi, bëkoëi 237, 457
koempi, overgrootvader of *-moeder*.
koentjoeng, een kuifje haar op de top van 't hoofd bij jonge meisjes (Rigg, bl. 231).
koental-kantil 458
koepé 459
koeroeng, ajam koeroengan, klophuan (Bal.) — *koeroeng batang, een lijkbaar*.
koesoet, verward, in de war (Rigg, bl. 236; ook Mal.).
koetang, een soort van vest bij vrouwen, *corset* (Rigg, bl. 237).
koetih 460
koetjapi, zekere zwaluwsoort.
koetjing, daoën koetjing, zekere plant als groente gebezigd (Rigg, bl. 176, alwaar 't Sund. *djintën* aan een soort van comijn doet denken).
koetjitja 461
koetoeng, afgehouden van een hand of voet, waar niets dan een stomp van over blijft (Rigg, bl. 237); *tjëlana koetoeng, een korte broek* reikende tot de knieën.
koewé, 240, 371 enz.
koewini 262
kokok 31
kòlak 34, 462
kòlòk 463
kolong, de ledige ruimte onder een huis, een tafel enz. (Rigg, bl. 226).
kompërang, tjëlana kompërang, een broek, die wijd en tot op de enkels reikt.
kopjor (Jav. naam v. e. mangga-soort) 464
korang, een visch-mand (Sund. *porang*).
kòrèk 82
kòrèng, schurft (Sund.).
kòsën, dapper, moedig (Rigg).

- kòtak* 485
kotjolan 465
labé 479
ladènin 238
laja 480
lajanin bl. 8
lajangan 291, 529
lalér 182, 420 en bl. 35
lampijas 482
lampoeng, pèlampoeng 481
landjam (bl. 36), *kouter* v. e. ploeg (Jav., zie Janz).
landjang (bl. 36), *zorgeloos* v. jonge menschen (? Rigg, bl. 244).
landjèr, kèlandjèran 160, 482
langgar bl. 35
langkan 37, 484 en bl. 35
langkir zie *pèlangkiran*
langsing 162, 486
lantjip 217
lantoet 487
lawa luwa 406 (Sund. *lantja, spin*).
lawak, tèmoe lawak 488
lawat (Balin., *schaduw*).
lèbaran (279), 't groote Mahomed. feest na 't einde v. d. groote vastemaand (Rigg, bl. 238).
lèdèrèk 42
lègit 161
lègok 97
lèkar 490
lèlangsé 177, 554
lèlantjoer 491
lèlèt 492
lèlodé 493
lèloewing 494
lèmbèk 419
lèmoesir 39 (Kawi *lamoengsir*, zie Bhaumakawja, bl. 161 r. 14).
lèmping, kèlèmpingan 495
lèmpoek 496
lèndèr, eenigzins vloeibaar maar kleverig als slijm van bloedzuigers, padden, enz.
lèngar, kaalhoofdig (Bal. en Sund.).
lèngèk zie *pèlèngèk*.
lèngèn (Jav. en Sund.), *de arm* (Mal. *lèngan*).
lèngganen (Jav.), v. wien men dagelijks koopt, *de steeds beklante*.
lènggoet, mèlènggoet 40
lèngit 497
lèngkok 164 (vgl. *mèlèngkok*).
lèntjam zie *lètjam*.
lèpèk 54, 498
lèpot 515
lètak 41
lètjam of *lèntjam* 500
lètjèk 501
lètjèk (Jav.), *uitglippen* als een geknoopt touw (?).
lètjèt (Jav.), *geschaafd* v. een lichaamsdeel.
lijó, steenbakkerij (Sund.).
lilègoendé 502
lilip, kèlilipan 218 en bl. 19.
limboehan, een lange dikke stok, dien men tot steun en wapen bij zich draagt (Rigg, bl. 126).
limpas, voor een tijd overstroomen v. e. rivier, die in de regenmoeson gezwollen is.
lindoeng 167 en bl. 36
lingga-lingga, zekere visch.
linggis 191 (Sund. en Jav.).
lingkoe, mèlingkoe, ineengedrongen zitten of liggen v. iemand, die het koud heeft.
lingsoe (Bat. *lenço*), *een zakdoek*.
linoe (Bal. *linoeh*), zie *Aan den lezer* (Sund. *lini*).
linting, versleten stof, waarmee men

- lampepitten maakt, een lampepit
v. katoen b. v.
- listëro* 504
- lodan* (Jav.), een walwisch (Daj. *loedan*).
- liwat* bl. 65
- lödëròk* 42, 255, 505
- lodo* 42
- loebër* bl. 36 (vgl. Sund. *lèbër*).
- loekoe* (Jav. *wèloekoe*), ploeg; *mëloekoe*, *beploegen*.
- loeloer* 506
- loembi* (Bal. *loembih*), *mëloembi*, *uitgraven*, *opwroeten* (den grond) als een wild zwijn.
- loemboeng* (Jav.), *rijstschuur*.
- loemër* 166, 507 en bl. 36
- loemoer* (Holl.), *roemer*, glas om uit te drinken (bl. 36).
- loendoe* 508
- loentoer* (Jav.), *verkleuren*, *verschieten* v. kleuren.
- loepis* 509
- loewang*, *mëloewang* 500
- lòksèk* 512 (Crawfurd's *lòkèk*).
- lolontor*, *vreten* als men toornig spreekt b. v. „vreet je dan dik!”
- londjong* 232
- lònèng*, Holl. *leuning*, bepaaldelijk de houten aan de kant v. e. rivier.
- long* (bl. 35), een soort van vuurpijl.
- longga-longga*, een reusachtig spook, dat zich op den weg onthoudt; ook: *sétan longga* (vgl. Mak. *longga*).
- longonj* 513
- lontjat* 514
- lòpak-lòpak* 224
- lòpot* 515
- loso* 170, 516
- lòtèng*, *zolder* (Rigg, bl. 258).
- lotjo* 517
- lotlot* 508
- maboer*, (Jav.), *wegvliegen*, *wegvlokken* als b. v. katoen.
- madjèhab* (Ar. *مذهب*), *windstreek*.
- madjir*, *onvruchtbaar* v. e. wijfjesbuffel (Sund.; Jav. *madjër*, Janz); volgens anderen ook v. vrouwen.
- madjoem*, *werk* voor 't kalfateren, *oakum* (Sund.).
- madoe* zie *këmadoewan*.
- magël* zie *Voorrede* (Jav. *half gaar*, Janz).
- majoeng* of *manjoeng* 522
- malah* (Jav.), *malahan*, *liever* (Rigg, bl. 266).
- mamam* 520
- mampir* (Jav.), *ergens in 't voorbij gaan vertoeven*, *aangaan*.
- mampoe* 133
- mandar* 521
- mandjoer*, *vergiftig*, *invretende* v. e. vergiftige dolk; *doodelijk* v. e. wapen (vgl. Sund.).
- mangga* (Sanscr. *kāmāngga*), *de mangga-vrucht* (de 1ste lettergr. v. 't Sanscr. woord viel weg, door dat men het voor 't voorh. *ka* hield).
- manggar*, een kokosboomtak, *waar aan de vruchten nog zijn* (vgl. Sund.).
- mangsi* (Jav. *inkt*), een poeder v. gebrande tamarindeboombast, om de tanden zwart te maken (ook v. de bast v. andere boomen, zie Hasskarl, bl. 75, N°. 561).
- mangsit* 169 en bl. 36.
- manjoeng* zie *majoeng*.
- manoengging* 45
- mantjoeng* 422 (Sund. en Jav.).
- mantoe* (Jav.), *schoonzoon*.

- marbot* (Ar. *marboṭ*), de geestelijke, die op de *bēdoeg* heeft te slaan.
marok, kēmarok 523
martil (Port. *martello*), een hamer.
matakaó, gonorhée (Mak. *mataka wo*).
matěng (Jav.) 216
mědjěn (Bal.), *hardlijvige afgang* met bloed ten gevolge van aanbeijen, (Sund. *meudeun?*).
mědòk 179 (vgl. *ijědòk* en Sund. *kědokan*).
měgar zie *měkar*.
měgěrěk 524
měk 46
měkar of *měgar* (Jav.), *zich openen* v. bloemen, *zetten, rijzen* v. meel; *ramboetnja ikěl majang měkar*.
mělar (Jav.), *zich kunnen uitzetten, uitrekbaar*; *mělarin*, iets *in de lengte uitrekken* als b. v. gom-elastiek (vgl. *moeloer*).
mělədos 489
mělək (Jav.), *de oog en open hebben, wakker zijn*.
měləka, gespleten, gebarsten v. d. huid b. v. (Jav. *malěkah*).
měləkěk 525
měləngkòk 527 (vgl. *lěngkok*).
měləngos 526
mělətak 489
mělətěk 499
mělit (Jav. *mělit*) = *pelit*.
měmang 62
měmběl 528
měmědi (Jav.; stamw. *wědi*) 171.
měna 529
měndoesin zie *doesin*.
měnēr (73), of *měnir* (Jav.), 't *gruis* v. d. gestampde rijstkorrels.
měngatjo 411 (vgl. Rigg, onder *atjo* en *ngatjo*).
měngěbět 172, 530
měngěděn 173
měngěləs 531
měngěntěk, steken v. zweeren in de nacht.
měngěntjěl 532
měngěntjěr 532
měngěntjit 533
měngěpi 534
měngga 535
měngkasar 51
měngkě 50, 524, 538
měngoeloen 539
měngoewab, gapen wegens vaak (Jav. *angob*).
měngok 52, 541
měngolkol of *měngòkol* 174, 540
měngor 52, 541
měnjadik 176, 542
měnjělontjong 544
měnjěnjě 543
měnjěsěp, kruipen, ergens onder als slangen, hagedissen, enz. (Jav. *soesoep, noesoep*; vgl. Rigg's *sě-sěpkěn*).
měntang-měntang 546; *m. m. loe kaja loe těra pědoeli sama goewa, en nu dat je rijk bent, neem je geen notitie van mij*.
měntik 175, 547
měntis 547
měntjěrèt 533 (Jav. en Sund.).
měntjěrětjėtan bl. 27
měntjěrək, op een tak zitten als vogels, *to roost* (Jav. *měntjok*).
měrambang 196 en bl. 30
měong 548
měrtjon (Jav.), *soort* v. vuurwerk (Mak. *barətjoeng*).

- mèsan* 57
mèsoem 5S, 549 (Jav. *bèsèm*).
mèwèk 550
midèdar zie *bidèdar*.
mijana 551
mili 177
milir zie *ilir*.
mindon, een halve neef, neef in den 2^{den} graad (Jav. *pindo*).
mintèloe, een neef in den 3^{den} graad (Jav. *ping tèloe*).
mintip = *intip* (Rigg, bl. 158).
misan zie onder *kaponakan* (Jav. *pisan* en *misanan*).
misèroe 552
modal 9 en bl. 36
moedik zie *oedik*.
moedjoe, *madja moedjoe* 553 (Bal.; Mal. *djamoedjoe?*).
moeili 177, 554
moejoek 555
moelès (Jav.) 49
moeloek 556
moeloer (Jav.; vgl. *mèlar*), uitrekbaar als zijdegaren, gomelastiek enz.
moempat, een neef in den 4^{den} graad, een graad verder dan *mintèloe* (Jav. *ping pat*).
moendjoeng 93, bl. 66
moengkèroek 557
moentjoek 178, 558
moéré 460, 559
mògòk, niet vooruit willen als paarden, die af zijn (vgl. Rigg.).
mòlèr, een pol, iemand die een ander's vrouw beslaapt, een vrouw die men er op na houdt.
mòlòr, slaperig v. aart, slaapzuchtig (vgl. Rigg. bl. 284).
montjol 221
montok, (Jav.) *frisch*, *stevig* v. e. vrouw, die nog vaste borsten heeft; *jang denok montok jang kètjil soesoenja* (*Pandawa Djaja* bl. 232 v. jonge weduwen).
montor 560
mosa bl. 36
nakal 6
nalan, laadstok v. e. geweer.
natar (Jav.) 4
nènampan 59
nèngnèng 180
ngètan (Jav.) naar 't Oosten.
ngiloet, *mèngiloet* 49, 537
ngoelon (Jav.), naar 't Westen.
ngwiwing, janken v. e. hond.
njajoe 562
njali (Bal.), *de gal*.
njandër (bl. 37), *aanvliegen en bijten* v. e. hond.
njangkèt 181, 563
njanja (Bal. *njanjak*), *mènjanja*, iets bakken zonder olie of iets er bij zooals koffijboonen.
njanjat, *slib*, dat op 't land v. overstroming is blijven liggen.
njanjot of *njanjoet*, *suf*, *radòteren*, als grijsaarts.
njapnjap, *ijlen* in een koorts, enz.
njawan 182, 564
njèlongtjong 544
njèm 565
njèmbèng 566
njèrnjèr 567
njingnjing 183
obèlang 569, 442
oebèr (Jav.), *mèngoebèr*, *naloopen*, *nazetten* (vgl. Rigg's *oebèr* en *kaebèr*).
oebin 220, 570
oeboer-oeboer, zekere witachtige polypsoort (Jav. *woerwoer*).

- oedak, *mëngoedak*, *naloopen*, *nazetten* om te grijpen (Jav. *bédag*; Sund. *oedag*).
- oedani 571, *Quisqualis Indica* (Makas. id.; Jav. *wédani*; vgl. Rigg. bl. 534. 't Bataviasch volgt 't Balin. klankstelsel, door namentlijk *oe* te bezigen, waar Jav. *wè* of *wa* aan 't begin v. e. woord heeft; vgl. *oerangas*, *oetoe*, *oeléd*, *oeribang* enz.)
- oedik, *de bergkant*, 't Zuiden; *moe-dik*, *bergwaarts*, *zuidwaarts*.
- oedoed (Jav.), *mëngoedoed*, *rooken*.
- oedoek 572
- oedoel 573
- oelat 155, 574 (vgl. ook Jav. *wolat*).
- oeléd 186, 575 (ook: *oelét*).
- oelég (Jav.), *mëngoelég*, iets hard wrijvende *fijn maken*, b. v. de rijst voor een klein kind.
- oelër 3
- oelèt zie *oeléd*.
- oeloeng 576
- oeloer 529 (vgl. *moeloer*).
- oemang, zekere kleine krabsoort, die zich in verlaten schelpen ophoudt. (Sund.)
- oembalan bl. 39
- oembang-ambing 72
- oembél (Jav.), *slijmachtig vocht* bij den afgang.
- oemboet-oemboetan, *bolvruchten* in 't algemeen als gember, curcuma, enz.
- oempan 328 (Pijnappel ten onregte *empan*).
- oempèlèk-oempèlèkin 382, 577
- oengkoel 238
- oengkoet 578
- oental (Jav.), *mëngoental*, *inslikken*.
- oenté 579
- oentoet 194, 580
- oerang-aring zie *aring*.
- oerangas, *de mot* (Jav. *wèrangas*).
- oeribang 582 en bl. 25
- oeroeng, *niet geschieden*, *niet door-gaan* (Jav. *woeroeng*).
- oesam 583
- oesër-oesëran 60, 584
- oesil, 61, 585
- oesir 374
- oesoes (Jav. en Sund.) bl. 26
- oetja *mëngoetjaïn*, *op iemand aan-kitsen* een hond.
- oetjoes 84 (vgl. *oesoes*).
- oetoe, *gaaf*, *ongeschonden* (Jav. *woetoe*).
- ògèl 187 (Lucardie: *kwispielen* v. d. staart van een hond).
- ògòk 586
- òjòd (Jav.) 520
- òjong 587
- òjòt 588
- oléh-oléh (Jav.) bl. 65
- olès 589
- ònar (vaak *honar*, evenals in 't Mal, gespeld), *schade*, *leed*; *mëngòna-rin*, iemand *schade berokkenen*. In de *si-miskin* (Batav. redactie) zegt een vorst, na de waarzeggers opgestookt te hebben, een ongunstige voorspelling te doen, om *si-miskin* in 't ongeluk te storten: *baïk kita bikin — sati-poe daja kita sopaja binasa karadjaännja* (vgl. Makas. *ónaräg*; Sund. *honar*).
- òndé (Jav.), *koewé ondé*, zeker balvormig gebakje met vloeibare bruine suiker v. binnen, en groen v. buiten er uitzierende.
- òtèl 187, 590
- òtjè (Jav. *otjèh*), *kakelen*, *piepen*, *klappen* v. vogels.

- oto* (Jav.), een borstlap bij kinderen, en reikende tot de schaamdeelen, die onbedekt blijven (vgl. Makas. en Rigg's *otoh*).
- padët* (Jav.), ingestuwd; *mëmadëtin*, stuwen, vast inpakken.
- paksa* 131
- palë*, sterk gemaakt v. hanen, die men door hun op de leden te wrijven voor 't gevecht bekwaamt; *lust hebbende* om zijn krachten op iemand te beproeven; — *bibir*, soort van rozewas om gebarsten lippen te genezen; volgens anderen: om 't rood worden er van wegens 't betel kauwen te voorkomen; *ajam paléan*, sterk gemaakte haan (vgl. Rigg's *palë*).
- palèng* bl. 8 n. 5
- pamili* 177
- pamit* (Jav.), *pamitan*, afscheid van een meerdere door een mindere genomen, *waarschuwing* v. e. mindere aan een meerdere, dat hij vertrekken zal.
- pandjër* (Jav.), wat op een paal of staak geplaatst is; 2°. handgeld, voorschot
- pangan* zie *këpangan*.
- pangkèng* 544, 554 (Jav. en Sund.).
- pantjëlòran*, eenzakdoek, wit van binnen, maar met bebloemde randen.
- pantjër* (Jav.), de penwortel v. e. boom.
- pantjing* (Jav.) 328
- papah* (Jav.), bladsteel v. d. kokos (Crawfurd bij Pijnappel verkeerdelijk: *pëpah*).
- papak* (Bal. *pakpak*), *mëmapak*, kaauwen wat hard is (Crawfurd bij Pijnappel verkeerdelijk: *pëpak*).
- papar*, de achtertanden v. e. oud paard, die aan de voor- geheel gelijk zijn geworden.
- papas* 184
- para*, *parapara* 98
- parang* (Jav.), *këmbang parang*, zekere sponsachtige (?) uitslag op de huid, venerische?
- parkoe* 249, 414
- pasilan*, zeker onkruid, dat zich in de boomen ophoudt, en hun groei zoude beletten; de Mohammedanen vergelijken uit minachting de inlandsche Christenen daarmede.
- patapora* 9
- patë-majang* (62 en bl. 31, alwaar de spelling aan 't Balin. *patah*, opgemaakt haar, doet denken).
- patik* (Bal.), de scherpe hoorn of kopstekel van sommige visschen, waarvan een por gevaarlijk is (vgl. Jav. *patil* en Sund. *pamatil*).
- patoeng*, door versch. lieden *bijgebragt geld* om iets te ondernemen of te kunnen koopen (vgl. Rigg's *papatoengan*).
- patok* 213
- pèdèl* 66
- pèdës* 172, 525
- pëdjadjaran* (zie 502, eigentl. een eigennaam van een vroeger in West-Java bestaand *heidensch* rijk), een kaaiman of tijger, die zich als een mensch kan voordoen, om iemand gemakkelijk bij de kladden te kunnen pakken, maar zonder moeite van een wezentlijk mensch te onderscheiden, daar hij onder den neus 't voorrecht van een snotgootje mist (vgl. 't zelfde *bijgeloof bij de Bataks, zie

- Bat. Wdb. onder *alitto* en *hoe-rintji*). Dat het oorspronkelijk een eigennaam is, wordt bevestigd door *përijangan* (de Preanger Regentschappen, en ook een oude naam v. e. gedeelte der Padangsche bovenlanden), dat ook *een soort v. geesten* (Jav. *prajangan*) beteekent (R. v. Eijsinga l. l. bl. 253: „*bëdjadjaran*, zeker onzichtbaar maar hoorbaar wezen, dat goed-aardig is, en zich op zolder of in de nabijheid doet hooren.” Deze beteekenis is met de door mij opgegevene wel overeen te brengen, daar *spookende groot papa's* zoowel goede als kwade geesten kunnen zijn).
- pëgang* (46, 73) een presentje van de brabbeltaal in pl. v. *pëgang*, en op de West-kust van Sumatra als „Hoog-Maleisch” gangbaar!
- pëkak* of *pëkëk* 64
- pëlampang* 481
- pëlangkiran* 485
- pëlatok* (Jav.) 58, 396; ook: *de haan* v. e. geweer.
- pëlengan* (Jav. *pilingan*), *de slapen* v. 't hoofd.
- pëlëngëk* 193 en bl. 32
- pëlëngët*, *de kop* v. d. penis.
- pëlët* 188
- pëlintir* 65 (vgl. *gëlintir*).
- pëlit* 67 (vgl. *mëlit*).
- pélo* (Jav.), *gebrekkig* v. 't spraak- orgaan v. kinderen b. v., die *rari* in pl. v. *lari* zeggen.
- pëlodjok* 91
- pëloe* (Jav. *pëloeh*), *niet kunnen rijzen* v. d. penis (vgl. Rigg's *pëloh*).
- pëloksok* 91
- pëlòr* 236
- pëmadjikan*, *baas*, *meester* v. ambachtslieden (vgl. Sund.).
- pënding* (Jav.) 221
- pëngak*, *riekende* naar uijen, Sp. *per* enz. (Sund. of Jav. *sëngak*).
- pëntil* 192 (vgl. Rigg 's *mëntilan*).
- pëntoel*, *tepel* v. d. borsten (Jav. *pëntil*).
- pëpës* (bl. 66), *steeds*, *dagelijks*.
- pëpës*, *mëmëpës*, in een blad *wikelen* b. v. visch, om hem in koolen of heete asch gaar te maken; *pëpësan*, *zulk een blad-inwikkelsel* (Sund. *païs*).
- pëpilis* (Jav.), *smeersel* voor voorhoofd en de slapen.
- pëpodjok* 91, 95 en bl. 19
- pëpòndjèn* (Jav.), *een groote buidel* voor geld b. v.
- përdata* 92
- përèlja* 234, 249, 405
- përih* 172
- përijangan* zie onder *pëdjadjaran*.
- përkoetoet* 461 (Jav. ook: *bërkoe-toet*).
- përséro*, *pëséro* of *përsiroe* (Portug. *parceiro*), *deelgenoot*, *aandeelhebber* (Jav. *bëséro*).
- pësèk*, *plat* v. d. neus.
- pësing* (Jav.) 169
- pëtak* 189
- pëtindih* (Jav.), *aanvoerder* v. e. leger of krijgsbende.
- pëtjòk*, *gedekt* als b. v. van een blikken trommel (Jav. *pësok*).
- pi* 68
- pidjit* 259, 510
- pijara* 403 en bl. 64 (uit *palihara* door dat men *al* voor 't bekende inhechtsel hield).

- pikoel, pikoelan* 541
pilëg (Jav.), *verkouden*.
pindoe, mëmindoein, iets van iets anders voorzien, iets anders ergens in doen, op de andere zijde van een bladzijde schrijven, zoo d'eene zijde reeds vol is (Jav. *pindo, pindoni*).
pipit (Jav.), *pipitan* of *pamipitan*, (eigentlijk: waarmede geperst wordt, vgl. *pënggalijan*, waarmede gegraven wordt, *pënggorëngan*, waarin gebraden wordt, enz.), een houten perswerktuig, om olie uit kokosnoten te maken.
pitak 190
pitënah (Ar. *fitnah*) 319
pitëra (bl. 65) Ar. *fitrah*, wat de geloovige op 't einde der vasten aan den priester heeft uit te keeren (Jav. en Sund. *pitrah*).
po, op de eene arm dragen (?; vgl. *poek*).
poek 69 (vgl. *po*).
poelën (Jav.), vast en kleverig als deeg, klonterig als sago (vgl. Rigg. op 't woord).
poelës (Bal.), slapen.
poeloeng bl. 8
poengki, een langwerpige vierkante stalmand om paardedrek op te ruimen (vgl. Rigg's *pëngki*).
poentoel, stomp v. e. mes b. v. (Rigg: Sund. *mintoel*).
poepoek (Jav.), soort v. trekpleister op 't hoofd.
poepoet 191
poesër (Jav.), de navel (Mal. *poesat*).
poewan 464
poewin (Holl.), puin.
pohon 59 (beter: *poehoën*).
pòlòs, glad, onbewerkt, nog onbebeiteld als b. v. een plank.
pònggo, kondè pònggo, een soort v. kapsel zonder haarpen bij Jav. vrouwen in gebruik.
pongka, de snede v. e. kleedingstuk.
pòngkòt 74 en bl. 9, 20
pongpong, ledig uitgedronken als een kokosnoot, waaruit door een gat geslurpt is.
pòpòr (Jav.), de kolf v. e. geweer.
pora 231
pòtjòng 225
radjoe 195
radjoengan (Jav.), zekere gespikkelde krabsoort, portunus sexdentatus (vgl. Marsden en Elout onder *andjoeng*).
rajap (Jav.) 142
randjang (258) een hoog ledikant; sommigen zijn zoo hoog, dat men er met een trap op klimmen moet (ook Sund.); *tidor di atas randjangnja* (*hikajat samacen* bl. 15), *bëradoe di atas përadoewan randjang* (aldaar, bl. 19).
ranginan (Jav.), zeker gebak van këtan met (bruine) arënsuiker besprenkeld; de këtan-korrels zijn er afzonderlijk zichtbaar op.
rangsok, kërangsokan (bl. 30), bezeten zijn door een geest (Mal. *kërasoekan*, Jav. *karandjingan* en *kapandjingan*).
rantjak 197
rantjoe 75
rantjoem of *rantjoeng* 198
raoep (Jav.) 231
rapi 75, 76
rasija (bl. 66), geheim (Jav. en Men. *roesija*).
rastoeng, booze zweeren, vooral in den neus ten gevolge van een

- kankerachtige kwaal (Daj. *rastong*; Jav. *lèstroeng*, venerische neus-zweeren, volgens Janz).
- rawat* 113 en bl. 30
- rèak* (Jav. *riyak*), *slijm*, *fluum*.
- rèbo* bl. 65 (R. v. Eijsinga: *rèboe*, *rijk*, *kostelijk* van kleederen).
- rèboes* 417
- rèjòt* 77
- rèmbèt* 199, 200
- rènda* 222
- rèndah* bl. 40
- rènjah* (Jav.) 161
- rèròk*, *ter zijde zien* v. d. oogen; *mèrèrokin*, *van iemand in gram-schap de oogen afwenden*.
- rèrot* 55
- rikoet* bl. 65
- ringkès* 159
- ririk*, *mèririk*, *van ter zijde aanzien* (vgl. Jav. *lirik*).
- robah* bl. 65
- ròbèk*, *verscheurd*, *tèròbèk*, *in flarden zijn*; *robèkrobèkan kaïn*, *lappen*.
- rodja*, *tot ééne bloem door een draadje zamengebonden bloempjes*.
- roendjah* zie *bèroendjah*.
- roesoeh* 114
- roewah* 21
- rògòk* 586
- ròman* 107
- ròmbèng-rambing*, *door en door in stukken*, *overal verscheurd*.
- ronjo* 201
- rontak*, *steigeren*, *springen* als een dartel paard; ook *bèrontak* en *mèrontak*, *dat ook gezegd wordt van iemand, die zich losmaken wil*.
- ròntòg* (Jav.), *afvallen* als bloesem, vruchten (vgl. ook Jav. *gògròg*).
- rorot* 202
- rosot* 56 en bl. 9, 30
- sabèn* (Jav.), *sabèn ari*, *dagelijks*.
- saboek* 111, 248
- sada-sada* (232), *meer of min*.
- salapèsat* zie *kalapèsat*.
- saling* 235, 380 (vgl. ook Rigg's *sèling*).
- sambèt*, *kasambèt*, *zekere ziekte, waar-bij 't lichaam verhit is, de eetlust wegblijft, de lippen droog zijn, en men een bitteren smaak in den mond heeft* (Hasskarl I l. bl. 30: *zekere gevaarlijke maagkwaal*).
- samboek* (Bal.), *de vezelachtige bast* v. e. oude kokosnoot (Mal. en Sund. *saboet*).
- sampah* 352
- samping* 78
- sandoeng* (Jav.), *kèsandoeng* 260
- sanga*, *verwilderd rondzien*.
- sanggaoe-di* zie *Aan den lezer*.
- sangit* zie ond. *balang*.
- sangkil* 15
- sangsi* 203
- sargal* 204
- saroeng* 461
- sasar* (Jav.), *kèsasar*, *verdwaald*.
- satang* (bl. 30) Jav. = *galah*; *oedang satang*, *zekere zeer groote soort van garnalen* (Jav. *oerang-watang*, *kreeft*; Sund. *hoerang watang*, Mal. *hoedang galah*).
- sawang* I (Jav.), *roet*.
II bl. 67
- sawat* (Bal.) *zeer ver verwijderd* als b. v. een vogel, die bijkans uit 't oog gevlogen is.
- sawèd*, *een rotan-halsband* aan 't juk v. e. ploeg-buffel (Sund.).
- sèbar* (Jav.), *mènjèbar*, *zaadkorrels strooijen*, *zaaijen*.

- səbərət* 80 (Rigg. *səbrèt*).
- səbət*, *mənsərəbətən* 214 en bl. 27
- səbit* 459
- səgər* (Jav.), *frisch*, *verfrisschend* v. e. drank b. v.; *verkwikt*, *verfrischt*.
- səkòngkòl*, *heelen* een diefstal, *gestolen goed bewaren* (vgl. Sund. *kongkol*).
- səlar* of *sələr* 206
- səldot-səldot*, *zeer doen* v. zweeren, die dragen, *steeken* v. buikpijn (vgl. Jav. *sədot*).
- sələdər* 205
- sələmpang*, *ongerust zijn* b. v. wegens een afwezig kind, *bezorgd*, *in 't onzekere zijn* b. v. of onze goederen terecht komen.
- sələpa* (Jav.) 111, 248
- sələpaha* 160, 207
- sələr* zie *səlar*.
- sələsər*, *zekere kwaal*, waarbij een der teelballen in den buik schiet.
- səlīsik* bl. 9
- sələloep* (Jav.), *induwikelen* als eenden.
- səmbat* 80
- səmboeng* (Jav.), *soort v. satie* (Rigg's *sumbung* zal wel, even als Pijnappel's *samboeng*, een fout zijn).
- səmzək* 4
- səmoet*, *mier*; *kəsəmoetan* 391; ook *səmoetan*; Receptenboek: *oebat kaki tangan mati dan səpərti səmoetan rasanja* enz. (vgl. Sund. *singsireuman* v. *sireum*, *mier*).
- sənggət* 79 (Lucardie: iets afslaan met een staak).
- sənggotan* (bl. 31), *een hijschmachine?*
- səngkələk* 15 (vgl. Jav. *tjangkələk*).
- səni*, *bəsəni* 482 en bl. 64 (Jav. *sənə*).
- sənonoh* 208
- səntak* 353 (vgl. Sund., enz.).
- səntijong* 209 en bl. 31
- sərani* (Ar.), *Christen*, bepaaldelijk inlandsche; *mangga sərani*, *zekere roode mangga-soort met een dunne groenachtige schil*.
- sərəmpəd* en *mənjerəmpəd* (Jav.), *rakelings langs iets gaan, langs den wal varen* v. e. vaarttuig.
- sərəp*, *mənjerəpin*, *iemand polsen* b. v. hem door een ander vragen of hij komen wil.
- sərijawan* 84, 138 ('t gebruik van dit woord bij Homan is duister. R. v. Eijsinga heeft *spruw* en *scheurbuik*, en Hasskarl, bl. 24, 80 alleen *scheurbuik*, en deze beteekenis past 't best op de plaatsen, waarin ik 't woord heb aangetroffen; b. v. *oebat sərijawan pada moeloet ataw dari daləm pəroet*, enz.; *oebat sərijawan anak anak ataw orang toewa pada moeloetnja kaloe ada poetih ataw mərəh mələpoech mələpoech pada moeloetnja*, enz.).
- səring-səring* (Jav.) 19
- sərod*, *məsərod*, *indringen* van iets zwaars in wat week is b. v. een steenen huis in den grond, vingers in deeg; *glijden* van een schip, dat van stapel loopt; *mən-jərodin*, *van een helling langzaam afglijden*.
- səroet* 379
- sərojongan* of *sərajong sərojong* 165
- səsəp* zie *mənjesəp*.
- səsət*, *mati səsət* bl. 63
- sətan* 171 en bl. 31
- sətangan* (bl. 55), *zakdoek*.
- sələng* 210
- sətik* 230

- sibër*, in de kooi *rondvliegen*.
- sibët* 113
- sijal* (161), *omineus zijn* zoo als b. v. wanneer iemand 's morgens als eersten kooper iemand aantreft, die op crediet koopen wil.
- siloeman* (Jav.), geesten, die allerlei gedaanten kunnen aannemen.
- simbok*, *kasimbokan*, zeker medicinale wortel, *convolvulus foetidus* (Winter, *Zam.* I, bl. 280: *sém-boekan*).
- simpat*, *késimpatan* 211; *simpatan*, *hoesten* als men iets in de verkeerde keel heeft, of zich verslikt.
- sisir*, *sisiran* 444
- sobëra* (Jav. *sobrak*), soort v. kapsel of muts bij de publieke dansmeiden (*rònggèng*); van haar vervaardigd, dat in kookend water aan 't krullen is geraakt. Onderaan is een zilveren plaat, dat bij 't opzetten van dat hooge, naar een hoed gelijkende, kapsel op 't voorhoofd komt te zitten.
- sodja*, *buigen* bij 't bidden voor een afgod, zoo als de Chinezen doen.
- soekak*, *kësoekakan* 81
- soelët*, *mënjoelët*, *aansteken* een pit; *mënjoelëtin*, *laten aansteken* (Jav. *soelëd*).
- soemboe* 573
- soempé* 532
- soempoeng* (Jav.) 84, 138, 393
- soenglap* (Jav. *soelap*), *goochelen*.
- soentik* 82
- soenting* 249
- soewap* 125
- soewara* 22
- soewit* 83 (ook Sund.).
- sògòk* 586
- sòldkan*, *een grachtje*, slokgang (Sund.).
- sòlòran*, *een slootje* om 't water v. de rijstvelden af te leiden.
- sompèlak* of *sompèlat* 142, 454
- sòngkèt* (Jav.) 279
- sontak* 212
- soso*, *mënjosò*, *de rijst wit zuiveren* (Sund.).
- sosokan* 144 (Sund. *soesoek*).
- sosol* 213
- sowangan*, *een soort van vlieger* met een windharp (Jav. *sawangan*, Janz: *sowangan*, *vlieger*).
- taboer*, *mëntèlaboeran*, bl 8 en 27
- tahak* 85
- tahang*; *een emmer*; *tahang pënji-raman* (bl. 84), *gieter*.
- takër* bl. 65
- takir* (Jav.), *een schuitsgewijze gevouwd pisang-blad*.
- talang* (Jav.) = *abangan* (Rigg. bl. 342).
- talënan* (Jav.), *kerfblok*.
- talpa* 215 (Leijdekker bij Pijnappel: *tèrpañ*, R. v. Eijsinga l. l. bl. 395: *een kleed*, dat om 't ligchaam gewonden wrdrt).
- tambal* (Jav.), *mënambal*, *belappen* als een verscheurd kleed; *bapak tambal*, *iemand die een vrouw huwt*, die reeds van een ander zwanger is.
- tambang* 223
- tamboes* (Balin.), *mënamboes*, *iets ingewikkeld met heete asch bedelven* om het gaar te maken.
- tamèng* (Jav.), *een schild* om de slagen v. de *toja* mede af te weerren.
- tampèk* (73), *de mazelen* (Sund.).
- tampin* 86

- tandan* (Mal.) 299, 444 (Jav. *toendoen*).
- tandjak*, opgaan bergwaarts; *tandjakan*, steil opgaande weg.
- tandji*, muziek; *toekang tandji*, muzikant.
- tékó*, een trekpot (Sund. *tikoek*).
- tèkòran*, een pisangbladowikkelsel v. e. bijzondere gedaante, zoo als die waarin men de *tapé* enz. verkoopt.
- tèrèn* 173
- tètèh* 427 (beter: *tété*; ook *tètèk*).
- tèmbang*, zekere zeevisch.
- tèmpòng*, met een boom manoeevreen, om een zijwaartsche richting aan een schuit te geven; *tèmpong kanan* en *tèmpong kiri* (Sund.).
- tèng* (Chin.), een lantaarn v. papier (Jav. 'tzelfde en *éting*).
- tètjòk* een stuk ijzer van boven met drie tanden; in de rechter hand gehouden, om er mede tegelijk als met de *tamèng* de slagen v. d. *toja* af te weeren.
- tidor* 385
- tik* zie *sètik*.
- tikil* 153
- timpal* 239
- tindès* wordt gebezigd voor het met de nagels dood knippen van luizen (vgl. ond. *tindis*).
- tindis*, op iets *liggen* v. e. mes b. v. op een stuk papier, opdat het niet weg waaije; *mènindisin*, op iets iets *zwaarders leggen*. (In de *Si-Miskin* bl. 54 vind ik *tindis* = *tindès* gebezigd; b. v. *pandé sèkali tjoetjoeq* ¹ *mènindis kèpala niniq* zeide de reus tot de hem luizende
- princes; te voren had hij gezegd: *tindiskènlah kèpala niniq karèna sangèt gatèl kèpalakoe ini*).
- tiras*, *knipsels*, van een stuk katoen b. v., die nergens toe dienen; *pluksel* (vgl. Makas. *tirasäq*).
- tiroes* 89; *djanggoetnja tiroes*, haar *kin* liep spits toe; *djarinja sèpèrti doeri landak tiroes*, hare vingers waren spits gelijk de stekels van een stekelvarken (*Hikajat Samáoen* bl. 18).
- tis* bl. 64
- tjabang*, *ati bètjabang* 322
- tjadik* (Balin.), *kakebeen*.
- tjaèng* 225
- tjakibèr*, vliegende *hagedis* (*tjètjak + ibèr*).
- tjaktai*, een Chinese stolp.
- tjalabikang*, zeker gebak v. rijstmeel en suiker; bros, rond en met gaten doorboord.
- tjaling* (Balin.), *slagtanden* v. e. wild zwijn, olifant.
- tjamboek* (Perz. *tjåboek*), een rijtuig *zweep* (Sund.).
- tjampèlingan* 63
- tjanggawarèng* 98
- tjapa* 226, 2°. de bepaalde plaats, waar de partijen v. e. tweegevecht staan moeten; 't punt, van waar men in spelen moet werpen of beginnen te loopen, enz.
- tjapoeng* 188
- tjatjing* 3
- tjèdok* 97, 229 (vgl. *mèdok*)
- tjèkèl* 225, 2°. (Jav.), *mèntjèkèl*, iets met de hand omspannen.
- tjèladi*, zekere spechtsoort (Sund.).
- tjèlalé* (Jav. *tèlalé*), de *tromp* v. e. olifant.

¹ Zie boven bl. 66, r. 8 v. o.

- tjèlèngan* (Jav.), een spaarpot v. aarde in de gedaante van een varken (*tjèlèng*), en die men in stukken moet gooijen om 't geld er uit te krijgen.
- tjèloeng* 229 en bl. 29
- tjèloeroet* zie *tjèroeroet*.
- tjèlos* 99
- tjèndòl*, soort van drank bestaande uit water, suiker en soelasi-pitjes en in glazen verkocht; ook onder den Chineschen naam *tjin-tjaoe* bekend.
- tjèngèng*, huilebalkig (Jav. *tjinging*).
- tjèriak* 409
- tjèrita* bl. 66 (Jav.), vertelling.
- tjèroeroet* of *tjèloeroet*, muskusrat (Rigg bl. 5), een veldmuis met een spitse bek (Jav.; Balin. *tjètjoeroet*).
- tjèlèk* (Jav.), ondiep.
- tjèljèt*, *mèntjèrètjètan* bl. 8 en 27.
- tjika*, soort van coliek (Boze l.l.; vgl. Rigg, bl. 419).
- tjikoetan* 100
- tjit*, I, 101 (vgl. Rigg's *tjarètjèt*).
- II, (Hindust.), *sits*, *chintz* (Rigg bl. 156).
- tjitjit* wordt gebezigd voor 't in-doopen der vingers ergens in, om het te proeven.
- tjòbèk* 104
- tjòbèlong* 102
- tjòdèt* 103
- tjòebit* 143, 399 (vgl. *koebit* en 't Jav. *tjoewik*).
- tjoekin*, een kort badkleedje, bij mannen alleen gebezigd.
- tjoelik* *tjoelik*, de oogen uitsteeken. (Vgl. Rigg, bl. 96).
- tjoerang*, valsch, oneerlijk in 't spelen.
- tjoetjoet* (Jav.), een haai; *tjoetjoet pèdang*, een groote soort.
- tjoemi-tjoemi*, de inktvisch (Sund. en Mak.).
- tjoewé* 445
- tjòlèk* (589), eventjes van iets proeven na het met den vinger aangeraakt te hebben; alleen gebezigd v. vloeibare stoffen of die gelijk poeder zeer fijn zijn gemaakt.
- tjolong* bl. 65
- tjòmèl*, knorren, morren, pruttelen (Sund.; vgl. Jav. *njoemèl njoemèl*).
- tjòr*, een bezweerder of duivelskunstenaar, zijnde een *hadji* die den dief onder een menigte ontdekt door ieder der verdachten b. v. drooge rijst te laten slikken.
- tjòròng* (Jav.), een trechter.
- tjòtjòt*, (Jav.) een kraan zoo als die gevonden worden bij de *pèdasan* vóór een moskee; *snavel* als scheldwoord.
- toebèroek* (Jav.), *mènoebèroek*, tegen iets aanloopen uit verbijsterheid, iets omverloopen; *hikajat Samaoen* bl. 5: *ada pon larinja itoe matanja kèdjam maka poehoen kajoe dan roemah di toebèroeknja*.
- toeboeg* (Balin.), *elephantiasis*; Marginale glosse van een receptenboek: *oentoet* (Mal.) *ja-itoe toeboeg*.
- toempèlèk* 577
- toempoek* 141
- toes*, zie onder *kèroebi*.
- toja*, een groote lange stok, waarmede men *bàtonneert*.
- toka-toka*, zekere visch.
- tom* (Holl.), *toom*; *tom doeri*, een toom met ijzeren punten (Rigg, bl. 213).

- tombé* of *kétombé*, *schilfers* op 't hoofd.
- tòntòn* (Jav.), *ménonton*, bij een gemakelijkheid als toeschouwer zijn.
- topa*, verkorting van *itoe apa*; *topa dija*, *daar heb je hem!*
- topan* (Jav.), *dobbelen*; *orang patopan* *dobbelaar*.
- torès*, *lidteeken*, *een snede* in 't aangezicht zoals de Ashantijnen hebben.
- toro*, benaming van lange, soms geheel roode, baadjes, waarin de bedienden van Europeanen gekleed gaan. (Vgl. Rigg, bl. 503).
- wadjik* (Jav.) 419
- wangi* (Jav.) 506
- warisan* 106, 1
- wasir*, *aanbeijen* (ook Jav., verbetering van 't Arab. *bawásir*, door dat men de eerste lettergreep voor 't verbale voorhechtsel *bě* aanzag).
- wilis* zie *Voorrede*, bl. VI, noot 5.

OPGEMERKTE FOUTEN EN ADDENDA.

Bl. 4, r. 3 en 4: De verwijzing naar 't Bataksch moet vervallen (zie bl. 35).

Bl. 5, N°. 67: vgl. *mèlit*.

Bl. 6, N°. 79: vgl. *ènggèt*.

Bl. 14, r. 6, lees: *dèbèk* in pl. van „*dèkèk*.”

Bl. 19, r. 2 v. o., lees: *wèdi* in pl. van „*mèdi*.”

Bl. 20, r. 15, lees: *djèmbak* in pl. van *djèmbak*, dat de Bataviasche en niet de Jav. uitspraak is.

Bl. 21, in de noot: Keasberry spreekt *kamdijan* uit, en heeft daarmee *kèmedijan* bedoeld. Von de Wall geeft aan *oedi*¹ de beteekenis van *opeenvolging in tijd*. In 't Men. spreekt men *koedijan* uit en niet *koédijan*, zooals het zoude zijn, zoo de theorie van Von de Wall grif doorging.

Bl. 44, in N°. 269, lees: *dèrèndjòl*.

Bl. 50, in N°. 384, lees: *gongsèng kalapa*.

Ald. in N°. 393: vgl. N°. 138.

Bl. 51, noot 1: De uitspraak *hatam* is verdacht. Gericke heeft beter *katam*. Dat dit echter, zooals Roorda meent, 't Arab. *خاتم* (in Gericke's Jav. Wdb. staat een drukfout) is, meen ik te moeten betwijfelen. Zoo men let op de uitspraak der Arab. woorden, die op twee medeklinkers komen uit te gaan, vooral wanneer een hunner een triller of resonant is, en de andere een zoogenaamd stomme, dan ziet men, dat de inlandsche uitspraak den klinker van de lettergreep tusschen beide die medeklinkers inschuift². Dus is *katam* 't Arab. *ختم* evenals *katan*³ 't Arab. *ختر* is.

Vele substantiven, die in 't Jav. van Soerakarta slechts uit 2 lettergrepen bestaan, zijn in 't Bataviaasch drielettergrepig, daar deze tongval gaarne den beginnenden medeklinker herhaalt, terwijl de klinker er van meestal *è* wordt; b. v. *bèboré*, *kèkèntjèng*, *bébéko* enz. 't Zelfde heeft plaats in 't Jav. van *Bantèn*. Daarin vind ik onder anderen *pipikang* (*lies*) = Jav. *pikang* (Janz; bij Gericke ontbreekt 't woord), *tilinggi* (*wandluis*; ook *katilinggi*) = *tinggi*, *sosolèndang* = Jav. *salèndang* (Sund. *sorendang*) enz. Daarentegen heeft 't Bataviaasch *kawa-kawa* in pl. van *kèkawa* (Balin.). Zonderling is het, dat deze herhaling niet bij alle substantiven plaats heeft, zoodat men hierbij niet denken kan aan 't geen Roorda, Jav. Gr. § 276, er over zegt.

¹ Dit *oedi* stemt dus overeen met 't Javaansche *woeri* (vgl. Wdl. onder *oedani*).

² Daarom is *soekoer* niet, zooals Roorda meent, *شكور*, maar *sjoekr*, en *koepoer* niet *كفور* maar *koefr* (vgl. *pikir*, *asar*, *lohor*, enz.).

³ In 't Makassaarsch: *katang*, dat Mathes van 't Mal. *kālam* afleidt. Ook in 't Tagaalsch heeft men *katan*.

Bl. 61, bij N°. 570: 't Jav. *djobin* heb ik er bij vergeleken, maar beken niet te begrijpen, hoe het aan dezen vorm komt. Aan een ontstaan van de *dj* alhier, zooals in 't Bataksch (Tobasche Spraakk., bl. 63, a), mag ik niet denken, tenzij *djobin* uit 't Maleisch in 't Javaansch is gekomen, zoodat de Javanen een *di oebin* (op de vloer) als substantief hebben opgevat.

Bl. 68 voeg in: *algoedjoe* (Pont. *algor*), *beul* (Jav. *lëgodjo* en *gëlodjo*).

Bl. 69, onder *bandòt* lees: *Bantën*.

Ald. voeg in: *baroesan*, *pas*, *ontangs*.

Ald. onder *basi* lees: *bësi*.

Ald. voeg in: *béja*, *béjain*, bl. 64.

Ald. *bëkëk* moet weg.

Ald. *bëlon*, vgl. De Hollander's Bloemlezing, 3e druk, bl. 288, r. 3 v. o.

Bl. 70, voeg in: *bëtoel*, bl. 66.

Ald. moet " *bindang* enz." weg, en achter " *bindëng* 281" is te plaatsen: (ook: *bindang*).

Ald. *bintoel* 124, voeg bij: (vgl. Sund. *garintoel*).

Ald. *biyjokok*, voeg bij: (denkelijk Leydekker's *biyjoko* bij Pijnappel).

Bl. 72 voeg in: *djëngkal* bl. 230.

Ald. *doewëgan* (Jav. *dëgan*), *een kokosnoot, die half rijp is* (Sund., volgens Rigg: *doeëgan*, van 't Jav. *dawëg*).

Bl. 75 *këroeron* is ook Jav. Ik mag hier wel zeggen, dat ik niet overal 't Jav. vermeld heb, zooals b. v. bij *djarëm*, *dojong* en andere woorden.

Bl. 76, *kipsaoe*, voeg bij: vgl. ook Pijnappel's *kipsigau*.

Bl. 77 voeg in: *lëmës* (Jav.), *malsch*, *zacht* (bl. 15, n. 2; vgl. ook Jav. *mëmës*).

Ald. *lingkoe*, Homan: *lingkoeh* (563); vgl. N°. 26.

Bl. 79 voeg in: *mënatoe* of *minatoe*, *een waschman* (Lucardie: *pënatoe*, zie Tob. Spraakk. bl. 67).

Bl. 81 r. 8 lees: door namentlijk *oe* te hebben, waar 't Jav. *wa* of *wë* aan 't begin van een drielettergrepig, en *woe* aan 't begin van een tweelettergrepig woord heeft.

Bl. 83, bij *pëlit* uit *mëlit* te vergelijken *poentoel* uit *mintoeel* (vgl. Tobasche Spraakk., bl. 134, *Aant.*).

Bl. 85 bij *sawang* II. In zulke eene inlandsche leesbibliotheek is elke band te huur voor 12 centen per dag, en die het boek met olie of betelspog bemorst, moet de geheele waarde vergoeden; de boeken daarin dragen de bewijzen van veel gelezen te worden (Notulen van 't Batav. Gen. Dl. IV, bl. 156). Spiegelt u hieraan droogstoppels! gij, die den inlander voor geen hoogere ontwikkeling vatbaar oordeelt!

Bl. 87 *sompëlak* vgl. ook Sund. *soplak*.

Ik ben in de Wdl. eenigzins van de door Homan aangenomene spelling afgeweken; ik heb namentlijk altijd *ë* geschreven, zoodat b. v. H.'s *dobrak* in de Wdl. *dobërak* is.

